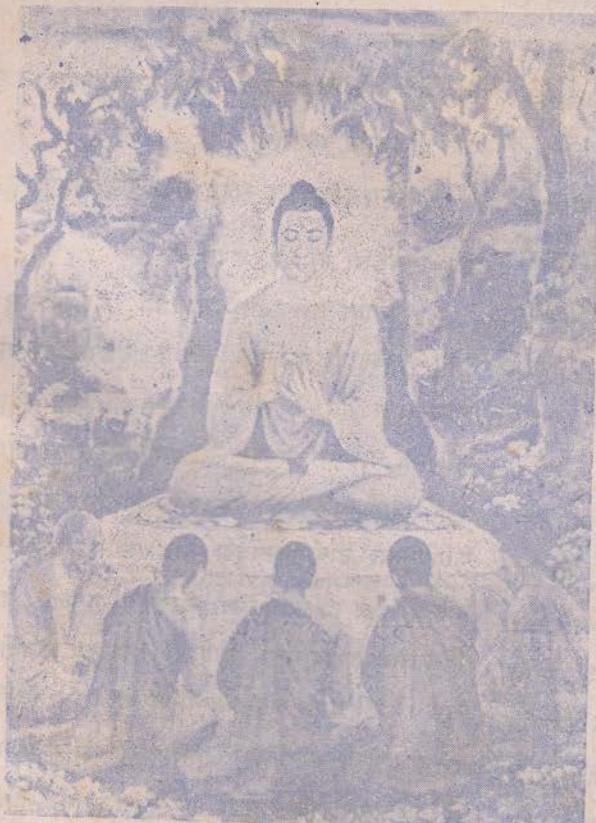

नमो तस्य भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स.

आनन्दभूमि

THE ANANDA-BHOOMI

(BUDDHIST MONTHLY)

(धर्मचक्र पवर्तन)

एक प्रतिको ३।

वार्षिक ग्राहक शुल्क ३०।

आजीवन ग्राहक शुल्क ३००।

* बुद्धसम्वत् २५३३

नेपालसम्वत् ११०९

बर्ष १७

गुरु पूर्णिमा

दिल्ला ध्व

अंक ३

* विक्रमसम्वत् २०४६

1989 A. D.

Vol. 17

* श्रावण

July

No. 3

[अन्तिम भित्रि कभरको वाकी]

तीन दिने बुद्धजयन्ती कार्यक्रम

भगवान् गौतम बुद्धको २५३३ आँ जयन्ती यहाँको धर्मोदयसभा शाखाको आयोजनामा तीनदिने कार्यक्रम सहित भव्यरूपमा सम्पन्न गरेको छ । सो बेला प्रभात फेरि, रथयात्राका साथै दीनानाथ भट्टको सभापतित्वमा एक सार्वजनिक सभाको पनि आयोजना भएको थियो । शाखाका सभापति बकिल प्रेमलाल तुलाधरवाट स्वागत भाषण भएको त्यस सभामा भारतका भिक्षुद्वय श.लरत्न र वागीन्द्र एवं स्थानीय महिलासंघका सभापति रमा गुरुड र प्रौढ संगठनका सभापति धनप्रसाद सुवेदीले बौद्धधर्मको मार्मिक मानवीय पक्षमाथि आफ्राप्तिको विचार द्यक्त गर्नुभयो । सो बेला मालिका इंगलिस बोडिङ्ग स्कूलका छात्रछात्रावाट सांस्कृतिक कार्यक्रम प्रस्तुत हुनुका साथै प्रदीपलाल तुलाधर र वहाँका सहयोगीद्वारा बुद्ध अजन प्रस्तुत गरिएको थियो ।

विहार तथा गुम्बाको शिलान्यास

२०४६ जेठ १३, कैलाली-

यहाँको पवेग गाउँ पञ्चायत वार्ड नं. ६ मा जन-कल्याणकारी बुद्ध विहार तथा थारिलिंग गुम्बाको स्थानीय प्रधानपञ्च परशुराम चौधरीवाट शिलान्यास सम्पन्न भयो । फोसिनराम चौधरीद्वारा प्रदान गरिएको ३ आना ७ पैसा जग्गा सदुपयोग भएकोमा प्रधानाध्यापक रामदास चौधरी, धर्मोदयसभा शाखाका अध्यक्ष प्रेमलाल तुलाधर भिक्षु वागीन्द्र र ज्योतिषाचार्य देमा वांग्यालद्वारा बुद्ध धर्मानुकूल रहेको कुरा बताउनु भयो । स्थानीय प्रधान-पञ्चको अध्यक्षता र शिवकुमार डंगोलको सक्रियतामा निर्माण कार्य छिठो होस् भनी एउटा समिति पनि गठन परिएको थियो ।

(नेपालभाषा)

हिदान

११०६ बछला गा १, पाल्पा-

थनया आनन्दविहारय च्वनाबिज्याः ह्य अनग-रिका उप्पलवण्यित उसांय मदयाः हि बिइमाः बले बौद्ध युवा संघ तानसेनया सदस्यापि गम्भीरमान शाक्य, किशोरशेखर वज्राचार्य, विनयराज वज्राचार्य व सुदर्शन-लाल शाक्य व कल्याण कोष समितिया सदस्य प्रेम गुरुड पिनिस जम्मा ३५० मि. लि. हि. दान याः गु जुल । छहां गृहत्यागिनी अनगरिकाया लागी थक्कर्य याः गु सेवा-यात बौद्धजगत च्वछाः गु दु ।

कल्पवृक्षदान सहित बुद्धजयन्ती हन

११०६ बछला अब १५, रूपन्देही-

थनया धर्मोदयसभाशाखाया आयोजनाय २५३३ कोगु बुद्धजयन्ती शान्तिपदयात्रा व बुद्धरथयात नगरपरिक्रमा याका: हन । लुम्बिनी अञ्चलाधीश बङ्गबहादुर जी. सी. नापं सरिक जूगु उगु इलय जूगु समारोहय मिक्षु चन्द महास्थविर समक्ष पञ्चशील प्रार्थना जुयाः विभिन्न कार्यक्रमया नापं कल्पवृक्ष दान समेत यानाः बुद्धया गुण लुम्कल । न्यान्तुयंक न्यायेकूगु उत्थलय माध्यमिक विद्यालय स्तरीय बौद्ध हाजिरी जवाक प्रतियोगिता नं जुल । उकी प्रथम जूगु जानोदय ना. वि. द्वितीय जूगु श्री ५ कान्ती मा. वि. व तृतीय जूगु कालिका मा. वि. या विद्यार्थीतयत शील तथा पुरस्कार प्रदान नगर पंचायतया प्रधान पंच हरिबहादुरसिंह पादे जुल । उगु दिनया लसताय लुम्बिनी थ्यंक वयाः भिक्षु विमलानन्द महास्थविर पादे बुद्धपूजा व भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर समक्ष शीलप्रार्थना जुयाः भव्यरथयात्रा नं जूगु च । ५

आनन्दभूमि वार्षिक

संरक्षक

महानायक आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर

प्रधान-सम्पादक

भिक्षु अद्वयघोष

व्यवस्थापक

भिक्षु मैत्री

सम्पादक

सुवर्ण शाक्य

फोन नं. २-१२८५५

कार्यालय

‘आनन्दभूमि’

आनन्दकुटीविहार

पोष्टबक्स नं. ३००७

स्वयम्भू, काठमाडौं

फोन नं. २-७१४२०

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहारगुठी

आनन्दकुटी, काठमाडौं

नगर-कार्यालय

‘संघाराम’

भिक्षु-तालीम-केन्द्र

ढल्को, क्षेत्रपाटी, काठमाडौं

फोन नं. २-१५०२०

३०६

मनले प्रेम गरिराखेको बस्तुबाट मनलाई हटाउनु जस्तो ठूलो कल्पाण
ब्राह्मणको लागि अरु छैन, हिंसाकर्मबाट मन हट्दैगयो भने दुःख शान्त भएर जान्छ ।

सम्पादकीय

सेवा र नेतृत्व

कुनै पनि कुरामा राम्रो नेतृत्व हुनु सान्है आवश्यक कुरा हो । असल र सद्भावनायुक्त व्यक्तिको नेतृत्वले समाज र राष्ट्रमा सेवा पुग्न सक्छ । सेवा गर्ने व्यक्तिधेरै भएर पनि नेतृत्वको अभावमा सही तरीकाले कार्यपद्धति गइरहेको नहुन सक्छ, त्यस बेला नेतृत्वले सही सही ठाउँमा सही व्यक्तिबाट सेवा उपलब्ध गराइदिने हुन्छ । सेवा आजको मात्र माग होइन, यो त मानवसमाजको सृष्टिदेखि अन्तसम्म आवश्यक हुने निरन्तर जाहेरी राख्नुपर्ने वस्तु हो । मानिसभित्र सेवाभाव हुन्छ तर यो सेवा आत्मपरक पनि हुन सक्छ । आफ्नो लागि गरेको सेवा अरुको लागि सांचिको पनि हुन सक्छ । सेवाको प्रक्रिया दिँदा धेरै भागमा बाँडन सकिन्छ तर यही सेवा धूर्तहरूद्वारा नेतृत्वको होड-बाजीमा प्रयोग गरिने साधन पनि हुन सक्छ । यसो हुनु राम्रो होइन ।

एउटै थलोलाई राम्रो र विकास गर्न एउटै संस्था वा व्यक्तिको नेतृत्व हुनु जहरी छैन र छुट्टै व्यक्तित्वले छुट्टै कार्यको जिम्मा लिई एउटै कुराको विकास गर्नु पनि नराम्रो होइन तर एक अर्कार्मा इज्जतको सवाल गरी यश कीर्तिको लोभले आफैले गरेमात्र ठीक हुने अरुले गरेमा ठीक नहुने जस्ता प्रवृत्ति खडा भइदिएमा त्यो सेवाको रूपमा न रहने र त्यो नेतृत्व सही नेतृत्व न हुने कुरा प्रष्ट छ ।

आज समाजसेवाको लहर चलेको छ । एउटै ठाउँमा एक प्रकारको संस्था खोल्ने प्रवृत्ति पनि बढेको छ । यसले गर्दा द्विरावृत्ति (Duplication) भई झगडा र अनावश्यक प्रतिस्पर्धा खडा गरी सेवकहरूका बीच मनोमालिन्य भएको पनि पाइएको छ । हुन त सेवीहरूमा यो भाव नहुनु पर्ने हो तापनि उनीहरूले आपसमा व्यङ्ग्य प्रहार गर्ने शब्द र हाँसोलाई राम्रो रूपमा लिन सकिँदैन । अरुले गरेको कुराभन्दा आफूले गरेको कुराको तारीफ गर्नु मानवस्वभाव हो । वास्तवमा सेवीहरूमा यस्तो स्वभाव हुनु कुनै हालतमा राम्रो होइन । यस्तो हुनुभन्दा एकै थलोमा एकै प्रकारको सेवाको लागि एकै प्रकारको संस्थाले नेतृत्व लिनु राम्रो हुनेछ । अभ सक्षम व्यक्तिलाई नेतृत्व सुम्पनु सेवकको परम कर्तव्य पनि हो ।

नेतृत्वको होडबाजीले ठूल ठूलो कुरा मूल्तवीमा रहेको समाजमा धेरै पाइन्छन् । सेवाको नाममा जागिर खाने र शक्ति हत्याउने जस्ता चलाकी र स्वार्थीपन पनि समाजमा उत्पन्न हुने भइराखेको हुन्छ । अतः यस्ता कुरामा आफूलाई शान्त, सौम्य र कर्तव्यनिष्ठ ठान्नेले व्यवहारतः स्वभावमा परिवर्तन ल्याउनुपरेको छ । नत्र हात्तीको देखाउने र चपाउने बेग्लाबेग्लै दाँत भै सेवा र नेतृत्व पनि हुन जानेछ । यसकुरामा आनन्दभूमि सबैमा सचेत गराउन चाहन्छ ।

सारिपुत्रको सहनशीलता

○ आचार्य भिक्षु अमृतानन्द

कृतज्ञता र कृतवेदी गुण निहित रहे जस्तै सारिपुत्रमा ठूलो सहनशीलता र क्षमागुण पनि निहित थियो ।

उदाहरणको लागि एक दिन वहाँ बैशालीबाट श्रावस्तीमा जानुहुँदा बीच बाटोमा एक सांघिक विहारमा अबेर गरी पुग्नुभयो । त्यस विहारमा छवर्गीय भिक्षुका शिष्यहरूले सबै आसनमा कड्डा गरिसकेका थिए । वहाँले विहारमा पुग्दा विहारमा बस्ने ठाउँ नपाएपछि विहारको बाहिर नै रात बिताउनुभयो ।

भोलिपल्ट बिहान सबैरै भगवान् बुद्ध बाहिर चंकमण गर्नुहुँदा वहाँले खोक्नुभयो । यो सुनेर भगवान् ले “यो को हो ?” भनी सोधनुहुँदा वहाँले आफ्नो परिचय दिनुभयो । अनि भगवान् ले “किन बाहिर बसेको ?” भनी सोधनुभएपछि वहाँले वृत्तान्त कुरा सुनाउनुभयो । अनि भगवान् ले यसै प्रसंगमा भिक्षुहरूलाई एकत्रित गरा-उनुभई यस्तो आचारलाई निन्दा गर्नुभई ज्येष्ठ भिक्षुलाई अग्रासन दिनुपर्छ भनी धर्मकथा सुनाउनुभई तित्तिरजात-कका कुरा सुनाउनुभयो ।

एक समय शाक्य जनपदको चातुम भन्ने ठाउँको आमिलक भन्ने बनमा तथागत बसिरहनुभएको थियो । त्यहाँ सारिपुत्र र मौद्गल्यायनहरू पाँच शय परिवार भिक्षुहरूका साथ आउनुभयो । सारिपुत्र मौद्गल्यायन स्थविरका परिषद्हरू विहारवासी भिक्षुहरूका साथ आसनहरूको बारेमा ठूलो ठूलो स्वर निकाली होहल्ला

गरी कुरागरिरहेका थिए । भगवान् ले यो सुनी आनन्दसँग ‘यो को होहला हो?’ भनी सोधदा वहाँले सोको कारण बताउनुभयो । अनि भगवान् ले आनन्द स्थविरलाई भनी सारिपुत्र मौद्गल्यायनहरूलाई आफ्ना परिषद्का साथ विहारबाट बाहिर जाने आज्ञा दिनुभयो । वहाँहरू चुप-लागेर विहारबाट बाहिर निस्कनुभयो ।

यो देखेर चातुमका शाक्यहरूले भगवान् कहाई गई वहाँहरूलाई भित्र्याउन प्रार्थना गरे । यतिमात्र होइन सहम्पति ब्रह्माको वोजको दृष्टान्त र बाढाको दृष्टान्त-द्वारा भगवान् सञ्चुष्ट हुनुभएको थियो । पछि वहाँहरू विहारमा फर्कनुभई भगवान्लाई अभिवादन गरी एक छेउ-मा बसेपछि सारिपुत्रसँग भगवान् ले सोधनुभयो—

“सारिपुत्र ! मैले भिक्षुसंघलाई बाहिर निकाले-को मा तिमीलाई कस्तो लाग्यो ?”

“भन्ते ! मलाई यस्तो लाग्यो कि अब भगवान् अत्योत्सुकी भई दृष्टधर्मसुखमा विहार गरी बस्न चाहनु-हुन्छ र हामीले पनि अत्योत्सुकी भई दृष्टधर्मसुखमा बस्नुपर्छ ।”

“सारिपुत्र ! पख पख, सारिपुत्र ! दृष्टधर्म-सुखमा बस्नुमा खामोस ।”

मौद्गल्यायन स्थविरले पनि यस्तै जवाफ दिनुभयो अनि भगवान्ले मौद्गल्यायनलाई भन्नुभयो—

“नौदग्लयाद्यन ! ठीक छ, मैले वा सारिपुत्रले भिक्षुसंघको हेरचाह र आरक्षा गर्नुपर्छ ।”

अर्थोँ एक दिन शावस्तीमा बर्षावास विताइसकेयछि चारिकार्थ जाने विचार गरी सारिपुत्र स्थविर भगवान्‌सँग बिदा लिन जानुभयो । त्यसबखत त्यहाँ धेरै भिक्षुहरू भेला भएका थिए । त्यसबीचमा स्थविरलाई सहन नसक्ने एकजना भिक्षु पनि थियो । जब स्थविर आफ्नो परिषद् लिई विहारबाट बाहिर जानुभयो तब सो भिक्षुले सोचे कि अब स्थविर बाहिर पुग्नुभयो होला । यसपछि भगवान्‌कहाँ गई “भन्ते ! आयुष्मान् सारिपुत्रले मलाई चीवरले पिटी मसँग क्षमा पनि नमागी जानुभयो” भनी बिन्ति गरे ।

स्थविर बाहिर निस्क्ने बेलामा वहाँको चीवरको टुप्पोले सो भिक्षुलाई छोएको थियो ।

अनि भगवान्‌ले तुरन्तै स्थविरलाई बोलाउन पठाई “सारिपुत्र ! यो भिक्षु यसो भन्दछ” के यो कुरा साँचो हो, भनी स्थविरसँग सोधनुभयो ।

त्यस बछत स्थविरले भगवान्‌लाई आफू सूचि असूचि फाल्ने पृथ्वी समान, पानी समान, वायु समान, खुट्टापुछ्ने कपडा समान तथा सिङ्ग भाँचिएको सुदान्त साँछे समान भन्ने आदि उपमाहरूसँग मिलाई उत्तर दिनुभयो । यतिकमा सो भिक्षुको शरीरबाट पसिना चुहिन थाल्यो र स्थविरसँग क्षमा पनि मागे । स्थविरले उनलाई क्षमा दिनुभयो । त्यसैले भगवान्‌ले धम्मपदमा यस्तो भन्नुभएको हो—

“पठवीसमो नो विरुद्धति,
इन्द्रियीलोपमो तादि सुब्बतो ।
रहदो व अपेत कहमो,
संसारा न भवन्ति तदिनो ।”

अर्थ—

“पृथ्वी समान र इन्द्रियील (= खन्दा) समान डटेर न बस्ने व्यक्तिको मन निर्मल पंक रहित स्वच्छ जलाशय जस्तै भई संसारका अनेक गृन्थीहरूमा अलिङ्गेका हुँदैनन् ।” ○

तीन मुक्तक

—बी. एल. तण्डूकार
रामशाह पथ, पुतलीसडक

नाशवान् छ हर बस्तु यहाँ
मरेपछि लाने के छ र हामीले
जीवितमा नै गर्नु छ सबै यहाँ
धर्म, कर्म जे जति छ हामीले । १।

त्यो ठूलो पाप हो
जसले कसैको आत्मालाई हत्या गर्छ
त्यसलाई नै हुन्छ बढी धर्म
जसले दरिद्र, गरीबको भलो गर्छ । ३। ५

जसको बुद्ध-आत्मा, चोखो चित्त हुन्छ
उसले नै ईश्वर आफ्नो हृदयभित्र पाउँछ
लाखाँ रूपियाँ नै खर्च गरोस्
कहों पाउन सकिँदैन ईश्वर, पत्थरको मूर्ति सिवाय । २।

मेरो बुद्ध - मेरो ज्ञान

हु रामाम हीमि लिपिम

○ माधव 'वियोगी'

अध्यौं, कास्की

मेरो देश - मेरो शरीर हो

मेरो आकांक्षा - मेरो मस्तिष्क हो

मेरो राष्ट्रियता - मेरो प्राण हो ।

मेरो बुद्ध - मेरो ज्ञान हो ।

जब म, मेरो देशको इतिहासका पाना पल्टाउँछु

म त्यहाँ, गौतम बुद्धको उपदेश लेखिएको पाउँछु,

ज्ञानी र परोपकारी बनेर, हिंसाको प्रतीकार गर्दै

शान्तिको शीतल छहारीमा बसेर

बुद्धले चेलाहरूलाई उपदेश दिएको पाउँछु ।

"साँचो बोल, सत्कर्म गर, अरुलाई दुःख नदेउ" भनेर

सांच्चै मेरो बुद्ध - बुद्ध नै थिए रे !

ग्राणीमात्रको प्राणको रक्षार्थ

मेरो बुद्धको मस्तिष्कमा चेतना आयो रे !

अनि त, मेरो बुद्ध ज्ञान खोउन भनेर

पारिवारिक मोहलाई भुलेर, कुम्लो बोकेर हिँडे रे ।

मलाई अचम्म लाग्छ, म गहिरिएर सोच्छु

मेरो बुद्धको त्याग, तपस्या र धर्म धद्वा

साधुवाद छ मेरो धर्तीलाई

जसले मेरो बुद्धलाई जन्माइदिइन् ।

धन्यवाद छ मेरो बुद्धलाई

जसले मेरो देशमा शान्तिको पाठ सिकाइदिए ।

मेरो कर्म - मेरो धर्म हो,

मेरो रगत - बुद्धको शान्ति हो,

मेरो हृदय - बुद्धको हृदय हो,

मेरो बुद्ध - मेरो ज्ञान हो ।

बुद्ध ! धर्म ! संघ !

○ संघरत्न शावय

रूपन्देही

बुद्ध ! तिभी शान्तिका पुजारी हो !

धर्म ! काम रागका क्रान्तिकारी हो !

संघ ! मानवताका धर्मधारी हो !

अनि सबै ...

निर्वाणत्वका अधिकारी हो !

पञ्चशीलमा देशलाई राख्ने

आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग देखाउने

विषवृक्षमा अमृत फलाउने

धर्म, संघ अनि बुद्ध हो !

जातीयतालाई निर्मूल गर्ने

छवाछुतको भेद नराख्ने

मानव सबै एकमा गाँस्ने

बुद्ध, धर्म अनि संघ हो !

विश्वको ज्योति भगवान् बुद्ध

○ विष्णुप्रसाद ज्ञवाली

भगवान् बुद्धका पिता कपिलवस्तुका महाराजा शुद्धोदन र माता महारानी महामायादेवी हुनुहुन्छ । महामायादेवी माइतीतिर प्रस्थान भई गइरहेको बेलामा निरन्तर सालको बनका बीच अहिले जो, हामी सबैलाई थाहा अएको लुम्बिनीबन्नमा आजभन्दा २६०० वर्षश्रधि वैशाख पूर्णिमाको दिन उएटा सालको रूखमुनि बुद्धको जन्म अएको थियो ।

सिद्धार्थ कुमार जन्मने बित्तिकै राजपरिवारका ज्योतिषीहरूले भविष्यवाणी गरे । राजकुमार एउटा महान् धर्मगुरु हुनेछन् अथवा प्रतापी समाट ।

महाराज शुद्धोदन शाक्यवंशका राजा थिए । आपनो पुत्र आपनो उत्तराधिकारी बनोस् तथा महान् समाट बनोस् भनी राजकुमारलाई राम्रोसँग पालन-पोषण र सुहाउँदो शिक्षा दीक्षा दिने व्यवस्था गरिदिए ।

सिद्धार्थ कुमारको १६ वर्षको उमेरमा देवदहकी राजकुमारी यशोधरासँग विवाह भयो । उनीबाट एउटा पुत्र राहुलको जन्म भयो । सांसारिक मायाको प्रथम बन्धन राजकुमारी यशोधरासँग विवाह हुनु र अर्को बन्धन पुत्र राहुल जन्म हुनु थियो ।

सिद्धार्थ कुमारलाई ज्योतिषीहरूको भविष्यवाणी अनुसार धरबार द्याग्ने नहोस् भन्ने हेतुले उनका बाबुले प्रयत्न गर्दै पनि एक दिन उनी रथमा बसेर राजदरचारबाट बाहिर घुमिरहेको बेला भविष्यवाणी भएका

चिन्हहरू देखे, ती के के भन्दा बुद्ध्याई, रोग (रोगी मानिस) मृत्यु (मृतक व्यक्ति) र सौम्यता युक्त पुरुष यी चार बाणी अनुसारका कुरा सिद्धार्थ कुमारले देखे ।

सिद्धार्थ कुमारले बुद्ध्याई, रोग र मृत्यु, यी तीन कुराहरूलाई अघि देखेका थिएनन, किन कि यी अवस्थालाई नदेखोस् भनी महाराज शुद्धोदनले सिद्धार्थ कुमारलाई राजदरबारभित्र सबै समान खेलौना राखिदिएका थिए ।

राजकुमारले दुःखबाट छुटकारा हुने उपाय सोच्न थाले । उनले आपनो सांसारिक जीवन परित्याग गर्ने कुरामा गंभीरताका साथ विचार गर्न थाले र सत्यको खोजीमा लागिपरे ।

एक दिन राती आफूले अठोट गरी ज्ञोकर चाकर सुतिरहेका बेला सिद्धार्थ कुमारले आपनो सारथी (छन्दक) चन्नलाई आपनो प्रिय घोडा कन्थकलाई ल्याउन अःहाएरू सबार भई बनतर्फ लागे । सिद्धार्थ कुमार गंगानदीको किनारमा पुगी आपनो विदाइको सन्देश सहित ती राजदरवारभूषण नगरमा फिर्ता लैजान चन्नलाई दिए । अनि आपनो केश खौरेर शान्ति एवम् सत्यको खोजीमा लागे । सबै संसारिक सुख सम्पत्ति र राज्यमा लोभ रहित भई (२६) उन्तीस वर्षमा राजदरबार परित्याग गरे ।

सिद्धार्थ कुमार सत्यको खोजीमा पहिले आलार कालाम र उड्करामपुत्र नाउँका दुइजना ध्यानगुरुसित

अध्ययन गरे । सिद्धार्थले गुरुहरूको मार्गद्वारा मन एकान्त अवस्थामा पुगेषछि तिनीहरूको साथ छोडेर उनी कठोर योग साधन नगरिकन मुक्ति पाइँदैन भन्ने चिचार गरे । सिद्धार्थले पहिले त त्यही परम्परागत बाटो समाते । उनले एक ठाउँमा आसन लगाएर बडो कठोरका साथ साधना अभ्यास मरे । उनको शरीरमा (६) छ: वर्ष निरन्तर आत्मयातनाद्वारा हाड र छालामात्र बाकी रह्यो । उनले जति जति शरीरलाई यातना दिन्थे त्यति नै उनको उद्देश्य परहट्न लाग्यो ।

सिद्धार्थ कुमारले ज्ञानतर्फ लैजाने खोजीमा छब्बर सम्म अनेकौं उपाय अपनाए उनले अन्त्यमा आफ्नो शरीरलाई दुख र यातना दिने कठोर उपायहरू छोडिए । यष्ठि मध्यम मार्गद्वारा ध्यानको अभ्यास गरे ।

त्रि-पिटक कम्प्यूटर संस्करण : केही तथ्यहरू

१. ब. स. २५३१ नवेम्बरमहीनामा त्रि-पिटकका कम्प्यूटरमा अनोकाम शुल्क भयो राढू नवेम्बर २५३२मा प्राप्त होयो । लैपटॉप १५०० रुपैयांको लैपटॉप कम्प्यूटरमा भरिएको त्रि-पिटकमा २५३३,०००,०००,००० (दुई अरब बयालिस करोड, तीस लाख) वटा अक्षरहरू छन् ।

२. त्रि-पिटक भरिएको प्रोग्रामका संक्षिप्त नाम BUDSIR हो ।

३. यसको पूरा सारे BUDDHIST SCRIPTURE INFORMATION RETRIEVAL हो ।

४. यसले त्रि-पिटकका हरेक शब्द तुरन्तातुरन्त देखाउन किलोइ (५) ? त्रि कै प्राप्ति (६) ? त्रि कै सक्षम (७) ?

५. आईलिपिमा रहेकोलाई रोमनलिपिमा पनि देखाउन क्षमित्तिर्वद्धु (८) ? त्रि कै लिप्ति लाग्न किलोइ (९)

एक दिन बोधगयामा बोधिवृक्ष (पिपलको बोट) मुन्त्रिर बसी ध्यानमग्न भएको बेलामा सिद्धार्थले सम्पूर्ण अपवित्रताको उन्मूलन गरे । आफ्नो अन्तस्करण शुद्ध पारे एवम् दुःखलाई पता लगाएर उनले (३५ वर्षको) उमेरमा बोधगयामा बुद्धत्व प्राप्त गरे र उनी बुद्धकहलाए । भगवान् बुद्धको उपदेश आज विश्वभर कैलिराखेको छ ।

आज हामी हुँच्यो छौंकिन कि हामी देश नेपालमा भगवान् बुद्धको जन्म भएतापनि हामी बाहिर श्रीलंका, भारत, बर्मा, थाइलैण्डतिर बौद्धगन्ध पढेन दुर्गन्परेको छ । भगवान् बुद्धको मार्ग नै शान्तिमार्ग भएको ले भगवान् बुद्ध विश्वको ज्योति बन्न पुग्नुभएको छ । यालाई प्रधारीहुँदूर द्विष्टावली लाग्दै । तुम्हारा नगर द्विष्टावली लाग्दै तरितावली लाग्दै त्रिलोक छाउँ

१. त्रि-पिटकमा २४२३०२२५ वटा अक्षरहरू छन् ।
२. २५२४७६६, शब्दहरू छन् ।
३. १४५०६०, संयुक्त शब्दहरू छन् ।
४. सबै भन्दा ठूलो शब्दमा १०३ वटा अक्षरहरू छन् ।
५. सबै भन्दा बढी भेटिएको शब्द 'च' हो । यो ५२६७८ । उग्रदृष्टकु भेटिएको छ । त्रिलोक नै नीनाहार उग्रदृष्टकु यो काम थाइलैण्डको महिदोल विश्वविद्यालयले गरेको हो ।

६. यस कामको लागि थाइलैण्डको महामुकु विश्वविद्यालयबाट २५२५ मा प्रकाशित त्रि-पिटकलाई लिप्ति लाग्न त्रिलोकमा निरूपित कर्ता लाई त्रिलोकमा आधार भनेको छ ।

७. प्रस्तुति-भिक्षु विपर्सि धर्मराम (१) कै कै लिप्ति लाग्न किलोइ (२) ? त्रि कै लिप्ति लाग्न किलोइ (३) ?

शील-निर्वाणको प्रथम आधारशिला

○ छत्रराज शाक्य

तानसेन, पाला

१. विषय प्रवेश

धर्म धारण गर्ने बस्तु हो । धर्ममार्ग वा आध्यात्मिक मार्गको अन्तिम लक्ष्य निर्वाण साक्षात्कार हुन जान्छ । निर्वाणमार्ग स्पष्ट भएमा कम समयमा निर्दिष्ट लक्ष्यतिर अगाडि बद्न सरल हुन्छ । निर्देशित निर्वाणमार्ग अस्पष्ट भएको खण्डमा अध्यात्मतिर उन्मुख मनुष्य अभित हुन सक्दछ र निर्वाणको साक्षात्कार गर्ने सक्दैन । अतः शुद्ध लोकोत्तर ध्यानमार्ग ने निर्वाण साक्षात्कार मार्ग हो । ध्यान विषयलाई गहिरिएर विश्लेषण गर्दा शुद्ध शीलको जगमा आधारित, सम्यक् समाधि प्राप्त गरी, सो समाधिको माध्यमले दुःख, अनित्य, अनात्म स्पष्ट भएको भावनामयी प्रज्ञा जागृत गर्न सकेको खण्डमा निर्वाण साक्षात्कार हुन जान्छ । यही नै सत्य निर्वाण-मार्ग हो ।

२. शील

मनुष्य-जीवनमा सदाचार रास्तो आचरणको जीवनयापम गर्नु नै शीलपालन गर्नु हुन जान्छ । शील व्यवहारमा उतानले नै शीलको अर्थ पूर्ण हुन जान्छ । शीलको दार्शनिक चर्चाले मात्र शीलको आध्यात्मिक अर्थ पूर्ण हुँदैन ।

एक समयमा भगवान् बुद्ध शावस्तीमा विहार गर्नुभएको बेला एक देवपुत्रले भगवान् सङ्ग प्रश्न गर्नुभयो- अन्तो जटा बहि जटा, जटाय जटिता पजा । तं तं गोतम ! पुच्छामि को इम विजट्ये जट ?

अर्थात् भित्र, बाहिर जटा छ, जटाले प्राणी जकडिएको छ, यसैले हे गौतम ! म तराई तित सो धूकि, कसले यो जटालाई काट्न सक्दछ ? ”

सीले पतिष्ठाय नरो सपञ्जो चितं पञ्चञ्च भावयं । आतापी निपको भिक्खु, सो इम विजट्ये जट । अर्थात् जो नर प्रज्ञावान् छ, वीर्यवान् छ, पण्डित छ, संसारमा भय नै भय देव्हने भिक्खु छ, उनी शी तरा प्रतिष्ठित भएर चित्त (समाधि) र प्रज्ञाको भावना गर्दै यस जटालाई काट्न सक्दछ । अर्थात् तृणाबाट पार पाउन सक्दछ ।

तृणा नै भवचकको जड हो । अतः निर्वाण प्राप्ति को लागि भवचक तोड्न आवश्यक हुन्छ, भवचक तोड्न तृणाको मूलकोहन नारिहुन्न । तृणा क्षयको लागि भगवान् बुद्धबाट आज्ञा भए अगुसार शील, समाधि र प्रज्ञाको भावना गर्नुपर्दछ । अतः निर्वाणको लागि शील प्रथम आधारशिला हुन गएको स्पष्ट भयो । आवायं बुद्ध-घोष रचित “विशुद्धि मार्ग” ग्रन्थमा शील, समाधि र प्रज्ञा - निर्वाणमार्ग नै विशुद्धि मार्ग भएको चर्चा भएको छ ।

शीलको विषयमा अध्ययन, विश्लेषण, चिन्तन मनन गर्दा निम्न कुराहरू अगाडि देखापर्दछन् - (१) शील के हो ? (२) कुन अर्थमा शील हो ? (३) शीलको लक्षण, रस, प्रत्युपस्थान, प्रत्यय के हो ? (४) शीलको गुण के हो ? (५) शील कति प्रकारका हुन्छन् ? (६) शीलको मल भन्नाले के हो ? (७) शीलको विशुद्धि

के हो ? उपर्युक्त सात प्रश्नहरू शील सम्बन्धी हामो
अग्राहित देखापर्दछ । प्रत्येकको संक्षेपमा यहाँ चर्चा गर्नु
आवश्यक हुन जान्छ ।

१) शील के हो ?

जीव हिंसादेखि विरत हुने व्यक्तिको चेतना आदि
धर्मलाई शील भनिन्छ । शीलको विस्तृत अर्थमा चेतना
शील हो, चेतसिक शील हो, संबरशील हो, अनुलंघन
शील हो । प्रथम, जीवहिंसादेखि विरत हुने व्यक्ति अथवा
चतु प्रतिपत्ति पूर्ण गर्ने व्यक्तिको चेतनाशील भनिन्छ ।
द्वितीय जीवहिंसादेखि विरत हुने व्यक्तिको विरक्तिभाव
विचारलाई चेतसिकशील भनिन्छ । तृतीय, पापदेखि भय
माने र विरत हुनु नै संबरशील हो । अबु शल कुरामा
रोक लगाउनु नै संबर हुन्छ । संबरशील पांच प्रकारका
हुन्छन् । (क) प्रातिमोक्ष संबर (ख) स्मृति संबर
(ग) क्षान्ति संबर (घ) वीर्य संबर र कुनै पनि
शील ग्रहण गरिसकेपछि काय र वाणीद्वारा उल्लंघन
नगर्नु अनुलंघन शील हुन्छ ।

२) कुन अर्थमा शील ?

शीलनको अर्थमा शील हुन्छ । अर्थात् कुनै आधार
जगको माध्यममा शील कायम हुन जान्छ । अतः शीलपूर्ण
हुन व्यवहारमा उतार्नुपर्दछ । कायकर्ममा संयम वा
नियन्त्रण हुनुपर्दछ । त्यस्तै बुशल धर्म धारण गर्ने आदि
अर्थमा शीललाई व्याख्या गरिन्छ । मानिसको शीर काटे
पछि मानिस मर्दछ, त्यस्तै शील भंग भएपछि मानिसको
गुण संपूर्ण विनष्ट भएर जाने भएकोले यसलाई
शिरार्थशीलको अर्थमा पनि व्याख्या गरिन्छ ।

३) शीलको लक्षण, रस, प्रत्युपस्थान, प्रत्यय के हो ?

सर्वप्रथम शीलको सम्बन्धमा शीलन अर्थात् कुनै

आधारमा आधारित हुनु नै शीलको लक्षण हुन जान्छ ।
यद्यपि त्यसभित्र अनेक प्रकारको भेद होस्, त्यस्तै स्थान
राख्दैन । एउटा दृष्टान्तबाट स्पष्ट गर्न सकिन्छ । कुनै
एउटा चित्र रूप अनेक प्रकारको रंग रातो हरियो नीलोमा
विभक्त भए तापनि वा विभिन्न रंगको समिश्रणले चित्र
बने तापनि रूपको लक्षण स्पष्ट रूपमा दृष्टिगोचर हुन्छ ।
रूप अदृष्टिगोचर हुन सक्दैन । ठीक यस्तै प्रकारले
चेतना आदि विभिन्न प्रकारमा विभाजित शीलको पनि
कायकर्मको संयम तथा कुशल धर्म धारण र आधारको
विचारले लक्षण बताइएको छ । चेतना आदिमा विभा-
जित शीलले पनि संयम र आधारित हुने आधारलाई
उल्लंघन गर्न सक्दैन । यही स्वभावलाई शीलको लक्षण
भनी व्याख्या गरिन्छ ।

शीलको रस भन्नाले अनाचारलाई शुद्ध आचरण-
बाट नाश गरी निर्दोष गुणवान् हुनुलाई भनिएको छ ।
शीलको रस शीलको कृत्यसित सम्बन्धित छ ? परिशुद्ध
हुनु नै शीलको प्रत्यपस्थान अथवा जान्तु हुन जान्छ ।
काय, वाणी र मनको पवित्रताले नै शीलको आकार
जानिन्छ । पवित्र भएर नै शीललाई जानिन्छ, ग्रहण
गरिन्छ । अब पदस्थान अथवा प्रत्यय भन्नाले लज्जा र
संकोचलाई इंगित गर्दछ । लज्जा र संकोच नमान्नहरूमा
शील उत्पन्न पनि हुँदैन, रहन पनि रहेदैन ।

४) शीलको गुण के हो ?

शीलको गुण भन्नाले पश्चात्ताप न गर्नुलाई भनिन्छ ।
सदाचारको जीवनयापनमा पश्चात्ताप भन्ने प्रश्न नै
उठ्दैन । रामो गरी पालन गरिएको शीलबाट त सन्तोष
प्राप्त हुन्छ, पश्चात्ताप गर्ने ठाड़ रहेदैन । यही स्वभाव-
लाई नै शीलको प्रथम स्वरूपको गुण भनिन्छ । दोस्रो

रूपमा शीलवान्‌ले शीलपालन गर्दा पाँचूणु उत्पन्न हुन्छ । पहिलो, शीलवान्, शीलयुक्त व्यक्ति प्रभादमा नपर्ने हुँदा सम्पति प्राप्त गर्ने हुन्छ । दोशो, शीलवान् व्यक्तिको ख्याति फैलिन्छ । तेशो, चाहे अमण समाजको सभा होस् निर्भीक एवं निसंकोच भएर आगाडि बढन सक्ने हुन्छ । चौथो, शीलपालन गर्ने व्यक्तिले होश राखेर प्राण त्याग गर्दछ । पाँचौं, शीलवान् व्यक्तिले प्राण त्याग गरेपछि सुगति प्राप्त गर्दछ । यसको साथै भिक्षु संघमा, र समाजमा सबैको प्रिय, इज्जतदार हुनलाई पनि, शीलपालन बाहेक अरु बाटो छैन । यसरी प्रिय हुनुदेखि लिएर आध्यक्षयसम्म विभिन्न प्रकारका शीलका गुणहरू पाइन्छन् ।

गंगा यमुना चापि सरयू वा सरस्वती ।

निम्नग वाचिरवती मही वा'पि महानदी ॥

सकुणन्ति विसोधेतु मलं इध पाणिन ।

विसोधयति सत्तानं यं वै सील जलं मलं ॥

अर्थात् गंगा, यमुना, सरयू वा सरस्वती, अचिरवती, मही वा महानदीको जलले जुन मललाई धोएर सफा गर्न सबैदैन, प्राणीहरूको त्यो मल यस शीलको जलले धोएर सफा र निर्मल हुन्छ ।

५. शील कति प्रकारका हुन्छन् ?

प्रथम, सबै प्रकारका शीलहरू शीलन अर्थात् आधार लक्षणको हिसाबले एक प्रकारको हुन्छ । द्वितीय, शीलहरूमा चारित्र वारित्रको अनुसार शील दुई प्रकारका हुन्छन् । त्यस्तै आभिसमाचारिक र आदि-ब्रह्मचर्यक । विरति र अविरति निश्चित र अनिश्चित । कालपर्यन्त र आप्राणकोटि । सपर्यन्त र अपर्यन्ता लौकिक र लोकोत्तर अनुसार दुई दुई प्रकारका शील हुन्छन् ।

तृतीय- हीन, मध्यम प्रणीतका अनुसार तीन प्रकारका शील छन् । त्यस्तै आत्माधिपत्य, लोकाधिपत्य र धर्माधिपत्य । परामृष्ट, अपरामृष्ट र प्रतिप्रश्नाविधि । विशुद्ध, अविशुद्ध र वैमतिक, शैक्ष्य, अशैक्ष्य र नशैक्ष्य, नग्रशैक्ष्यका अनुसार शील तीन तीन प्रकारका हुन्छन् ।

चतुर्थ - चार प्रकारका शीलहरूमा - हानि-भागीय, स्थिति भागीय, विशेष भागीय र निर्वैधभागीयको अनुसार शील चार प्रकारका छन् । त्यस्तै भिक्षु, भिक्षुणी अनुपसम्पन्न र गृहस्थशील । प्रकृति, आचार, धर्मता र पूर्वहेतुक शील । प्रातिमोक्ष संवर, इन्द्रिय संवर, आजीव परिशुद्धि र प्रत्यय सनिश्चित शीलको अनुसार ।

पंचम- पाँच प्रकारका शीलहरूमा - पर्यन्त पारिशुद्धि शील, अपर्यन्त पारिशुद्धि शील, परिपूर्ण पारिशुद्धि-शील, अपरामृष्ट पारिशुद्धि शील र प्रतिप्रश्नाविधि पारिशुद्धि शील । त्यस्तै प्रहाण, वेरमणि, चेतना, संवर र अनुलंघन शीलका अनुसार ।

उपर्युक्त विभिन्न प्रकारका शीलहरू मध्ये केही प्रमुखको मात्र यहाँ चर्चा गरिनेछ ।

प्रथम, संपूर्ण शीलहरू शीलन वा आधार, लक्षण-बाट एक प्रकारको हुन्छ ।

द्वितीय, यस प्रकारमा पहिलो चारित्र र वारित्र शील दुई प्रकारका हुन्छन् । भगवान्बाट 'यो गर्नुपर्दछ' भनेर आज्ञा भएको शीललाई चारित्रशील भनिन्छ । शीललाई रामोसँग पालन गरी व्यवहारमा उत्किञ्च भने त्यो चारित्रशील हुन जान्छ । भगवान् बुद्धबाट 'यो गर्नु हुँदैन' भनी आज्ञा भएको नियमपालन नै चारित्र शील भनिन्छ । निषेध भनिएको कुरालाई रक्षा गरिन्छ भने, त्यस नाई चारित्र शील भनिन्छ ।

तृतीय, विक्रिय प्रकारकामा पहिलो हीन, मध्यम र प्रणीत प्रकारका हुन्छन् । तृष्णाको अनुसार भव सम्पति एवं भोग संपत्तिको लागि पालन गरिएको शील हीन हुन्छ । आपनो मुक्तिको लागि पालन गरिएको शील मध्यम र सबै प्राणीहरूको मुक्तिको लागि पालन गरिएको शील पारमिता शील प्रणीत वा उत्तम हुन्छ ।

चतुर्थ, चतुर्थ प्रकारको शीलमा भिक्षु शील, भिक्षुणी शील, अनुपसम्पन्न शील र गृहस्थ शील गरी चार प्रकारका हुन्छन् । भिक्षुणीहरूको लागि प्रज्ञपति शिक्षापदलाई नै भिक्षुणी शील भनिन्छ । शास्त्र-शास्त्रेरीहरूको लागि बनाइएका दश शीललाई अनुपसम्पन्न शील भनिन्छ । गृहस्थ उपासक, उपासिकाहरूको लागि संघी पालन गर्न सकिने र योग्य, पञ्चशील अनुसार प्राणी हिसा नगर्नु, चोरी नगर्नु, व्यभिचार नगर्नु, असत्य नबोल्नु र मद्य सुरापान नगर्नु आदि कुरा पर्दछन् । गृहस्थी उत्साहित भएर आगाडि बढेर अङ्गशील पनि पालन गर्न सक्छन् । यसमा पञ्चशीलका साथै अरु तीन शील विकाल भोजन नगर्नु, नाचगान बजानमा विरक्त हुनु र माला, सुगन्ध विभूषण धारण एवं उच्चसयन महासयनबाट विरक्त हुने आदि पालन गर्नुपर्दछ ।

त्यस्तै, अर्को चतुर्थ शील अन्तर्गत प्रातिमोक्ष संवरशील, इन्द्रिय संवर शील, आजीव पारिशुद्धि शील र प्रत्यय सांनिश्चितशील चार प्रकारका हुन्छन् । प्रातिमोक्ष शील शिक्षापद शीललाई भनिन्छ । शिक्षापद शीलको संवरमा तल्लीन हुनु, आचारमा संपन्न हुनु, अल्पमात्र दोषमा पनि भय देख्ने हुनु आदि प्रातिमोक्ष शील भनिन्छ । जुन शील पालन गर्नले व्यवहारमा उत्तानले, व्यक्तिलाई अपाय आदि दुखबाट मुक्त गराउँदछ भने त्यस

शीललाई प्रातिमोक्ष शील भनिन्छ ।

इन्द्रिय संवर शील भन्नुको तात्पर्य चक्षुले रूपलाई हेरेर निमित्त, अनुव्यञ्जन आदिलाई ग्रहण गर्नेवाला हुँदैन ता कि चक्षु इन्द्रियमा असंयम राखेर विहार गर्दा लोभ दौर्मनस्य अकुशल धर्म उत्पन्न होस्, तिनै कुराको संयम वा संवरमा प्रयत्नशील रहन्छ, साथै चक्षुले इन्द्रियको रक्षा गर्दछ । त्यस्तै कानले शब्द सुनेर नाकले गन्ध सुधेर, जित्रोले रस चाखेर, कायले स्पर्श गरेर, मन वा चित्तले धर्मलाई जानेर, निमित्त अनुव्यञ्जन ग्रहण गर्नेवाला हुँदैन । ननेन्द्रियको संवर गर्दछ । निमित्त ग्रहण नगर्नुको अर्थ हुन जान्छ, वलेश बढाउने कुराको रूपमा ग्रहण नगरी सिर्फ जुन रूप देखिन्छ त्यही हेरेर मात्र बसिराख्नु हुन जान्छ । त्यसैले अनुव्यञ्जन ग्रहण नगर्नुको अर्थ वलेशहरूको पछिपछि उत्पन्न हुने र वलेश प्रकट गरेर अनुव्यञ्जन नामले पुकारिने हातबुट्टा चलाउनु, हाँस्नु, बोल्नु, हर्नु आदि प्रकारका हावभाव आकारहरूलाई ग्रहण नगर्नु हुन जान्छ । जो यथार्थमा छ, त्यसैलाई मात्र ग्रहण गर्नु हुन जान्छ ।

आजीव पारिशुद्धि शीलको अर्थ-अरु व्यक्तिलाई ठन्नु फैसाउनु, कुनै कुरालाई बढाई बढाई भन्नु आपनो फाइदाको लागि अरुलाई रास्तो नरास्तो गालि गर्नु, लाभले अरु लाभलाई खोज्नु इत्यादि अकुशल धर्मबाट गरिने भिथ्या आजीविकादेखि विरक्त रहनु नै आजीव पारिशुद्धि शील भनिन्छ ।

चतुर्प्रत्यय भन्नाले चीवर (वस्त्र) पिण्डपात्र (भोजन) शयनासन ख्लान प्रत्यय भैषज्य परिष्कार (रोगी हुँदा औषधी आदि) चार प्रकारका चीजहरू मानिसलाई नभै नहुने आवश्यकता हुन् । यी नै चार

कुराहू प्रज्ञाले ठीक ज्ञानेर सेवन गर्नु नै प्रत्यय सन्निश्चित शील भनिन्छ । प्रातिमोक्ष संवरशील भद्राले इन्द्रिय संवर शील स्मृतिले, आजीब परिशुद्धि शील द्वीर्घले प्रत्यय सन्निश्चित शील प्रज्ञाले पूर्ण गरेर शील परिशुद्ध गर्नुपर्दछ ।

पाँचौ, पाँच प्रकारको शीलमा जीव-हिसा आदि कर्मको त्याग अनुसार अर्थ लगाउँदा निम्नानुसार पाँच प्रकारका शील हुन्छन् । (१) प्राणतिपातको प्रहाणशील (२) वेरमणि शील (३) चेतना शील (४) संवर शील (५) अनुलंघन शील अव्यापाद (अर्विहिसा) ले व्यापादको, अविक्षेप (एकाग्रता) ले उद्धतपद (चञ्चल स्वभाव) को, धर्म सम्बन्धी विचार विमर्शले विचिकिच्छा (शङ्का) को ज्ञानले अविद्याको, प्रथम ध्यानले नीवरणको (पञ्च नीवरण-कामच्छन्द (कामवासना), व्यापाद (हिसा), शीतमिद्ध (वेहोसी) उद्धच्च (कुकुच्च) व्याकुलता, पश्चात्ताप) विचिकिच्छा (शंका) विरागानुच्चयानले रागको, यथाभूतज्ञान दर्शनले संमोहको, श्रोतापति मार्गले दृष्टिले उत्पन्न हुने क्लेशको, सकृदागामी मार्गले स्थूल क्लेशको, अनागामी मार्गले सूक्ष्म क्लेशको, अर्हत मार्गले संपूर्ण क्लेशको त्याग गर्नु नै प्रहाण शील हो, वेरमणि शील हो, चेतना शील हो, संवर शील हो र अनुलंघन

शील हो । अर्थात् माथि चर्चा भए अनुसार पहिलो समूहको रात्रो कुराले दोधो समूहको नरामो कुरालाई त्याग गर्नु, विरक्षित हुनु, संवर गर्नु, चेतना राख्नु उल्लंघन नगर्नु आदि क्रियासित सम्बन्धित शीललाई नै क्रमशः प्रहाण शील, वेरमणि शील, चेतना शील, संवर शील र अनुलंघन शील भनिन्छ । शीलको मल र शीलको विशुद्धि भन्नाले के हुन् ? उपर्युक्त दुबै प्रश्नको विवेचना सरलीकरणको लागि दुबै साथ साथ चर्चा गरिनेछ । शील खण्डित हुनु वा भंग हुनु नै शीलको संकलेश अथवा मल भनिन्छ । शील अखण्डित हुनु वा शुद्ध रूपमा पालन हुनु नै शील विशुद्धि हो । कुनै कुरा लाभ, यश आदिको कारणले शील नाश भयो भने, शील खण्डित भएको मानिन्छ । जुन शील लाभ आदिको कारणबाट भंग हुँदैन भूल चूक्ले भंग भए पनि प्रतिकर्म वा सुधार गरिसकिएको छ र खराब धर्मबाट प्रभावित भएको छैन भने ती सबै अखण्ड अक्षिद्र, अकलमष शील भनिन्छ । यस्तो शीलले उपचार (क्षीण) समाधि एवं अर्पणा (दृढ) समाधितिर लैजान सक्ने हुन्छ । यसरी समाधि उन्मुख एवं अखण्डित हुनु नै शील विशुद्धि भनिन्छ ।

सामायिक नीति

जसमा आपनो प्रज्ञा हुँदैन, त्यस्तालाई शास्त्रको के मतलब हुन्छ,

त्यस्तै दुबै आँखा नदेखेको लागि ऐनाको के मतलब हुन्छ ?

विरति पापा

○ भिक्षु मैत्री

मंगल— सूत्रको १६ श्लोको मंगल ‘विरति’ हो । ‘विरति’ भनेको पापबाट टाढा रहनु हो । पापबाट शुरू-देखि नै विरक्त भइरहेमा सदा सुखी र सदाचारी बन्न सकिन्छ । ‘विरति’ तीन प्रकारका छन् । (१) सम्पत्त विरति (२) समादान विरति र समुच्छेद विरति ।

आपनो कुल वंश, वैस शिक्षा, धर्म र संस्कृतिलाई ख्यालमा राखी म जस्तोले यस किसिमको काम गर्नुहुन्न भनी प्राणीहिंसा गर्नुपर्ने अवस्था आएमा त्यसबाट बच्नु सम्पत्त विरति हो । यस विरति सम्बन्धमा श्रीलङ्कामा घटेको एउटा घटनालाई सम्झनु उचित हुनेछ ।

पहिले पुराणकालमा श्रीलंकाद्वीपमा चक्रकन भन्ने एकजना युवक थियो । उनकी आमा सिकिस्त बिरासी थिइन्, उनको रोग निको पार्न खरायोको मासु ख्वाउनु पर्ने कुरा बैद्यले भन्यो । त्यसबेला चक्रकनको दाजुले उनलाई बोलाएर खरायोको मासु ल्याउन अन्हायो । त्यस-बेलासम्म चक्रकनले कहिल्ये प्राणीघात गरेको थिएन । त्यसकारण स्वभावले प्राणघात गर्न सक्दैनयथो । तैपनि आमाप्रतिको स्नेहको कारणले र दाजुले अन्हाएकोले नाई भन्न नसकेर उनी मन नलागी पनि जंगलतिर गएर खरायो खोज्न भनी हिँड्यो । जंगलमा अचानक एउटा खरायोलाई देख्यो । उनलाई देखेर खरायो डराएर भाग्यो । भागेको त्यो खरायोलाई जालको डोरी हानेर फँसायो । जालमा फँसेको खरायोले मरण—भयबाट मुक्त हुन किरि किरि आवाज निकाल्यो । खरायो करायो । तुरन्तै चक्रकन

त्यहाँ पुगी खरायोलाई समातेर यस्तो सोच्यो— मैले मेरी आमाको रोग निको पार्न, आमाको ज्यान बचाउन अरुको ज्यान लिनु ठीक होइन ।” यस्तो बिचार गरी उनले “तिमी आफ्ना साथीहरू र जहान परिवारसँग मजाले बस । जाऊ ।” भनी खरायोलाई छोडिदियो । उ खाली हात घरमा आयो । घरमा दाजुले सोध्यो—“चक्रकन, खोइ खरायोको मासु ल्याएको ?” उनले भएभरको कुरा यथार्थ सुनायो । “तिमो उपासक हुने बानी आमाभन्दा पनि ठूलो भयो होइन ?” भनी बेसरी गाली गन्यो । चक्रकन आमाको ओछ्यानतिर गयो । “मैले जन्मेदेखि अहिलेसम्म जानी जानी कुनै पनि प्राणीको हत्या गरेको छैन । कसैलाई दुःख दिएको छैन । यसैले सत्य र पुण्यको प्रभावले नै मेरी आमाको रोग शान्त होस् ।” यति मनमनै प्रार्थना गन्यो । सांचे केही क्षणमै उनकी आमाको रोग निको भयो ।

“पाणातिपाता वेरमणि सिक्खापदं समादिश्यामि” भनी ज्यान गएपनि प्राणघातबाट विरत रहन्छु भनी पञ्चशील लिने व्यक्तिलाई शील लिँदा र शील लिइसके-पछि आपनो ज्यानलाई पनि त्यागी प्राणघात त्याग गर्ने व्यक्तिमा उत्पन्न हुने विरतिलाई “समादान विरति” भनिन्छ ।

समादान विरति सम्बन्धमा श्रीलङ्काद्वीपमा एक-जना उपासकमाथि घटेको प्रसंग स्मरणीय छ— एउटा विहारमा बस्ने भिक्षु पिंगल बुद्धरक्षित महाथेर समक्ष

शीलप्रार्थना गरेको एकजना व्यक्तिले जड़लमा गएका आपना गाइबस्तु फर्काउन भनी गएको बेला एउटा अर्जिं- गरले उसलाई बेन्यो । त्यसबेला उसको हातमा एउटा हैंसिया थियो । त्यही हैंसियाले त्यस अर्जिंगरलाई मानै कि भनी उनले बिचार गन्यो । त्यसबेला उनले सङ्घयो र सन सन मनै बिचार गन्यो, “भर्खरै मात्र बुद्धरचित भिक्षु समझ श्वेत लिएर अहिले नै प्रस अर्जिंगरत्राई मारै भने शील भज्ञ हुनेछ । त्यसरी शील भज्ञ गर्नुद्दैन ।”

अर्जिंगरले भने । उनलाई ज्ञन ज्ञन कर्त्तव्याल्यो । आफूलाई सासारादिएको सहन नसकी फेरि त्यसलाई मानै पन्यो भनी बिचार गन्यो । फेरि अर्को सत्रे उनलाई भन्यो, “मलाई यो प्राणघातको बिचार किन आइरहेको

होला ? यो हैंसिया मेरो हातमा भएकोले नै प्रस्तो बिचार आइरहेको हो ।” त्यति भनी हैंसियालाई हृत्याएर टाढा कालिदियो । हातमा हथियार नभएकोले र उसको शील- को प्रभावले उसलाई अर्जिंगरले छोडेर गयो ।

यी हुचै प्रसंगबाट मानिसमा गुण भएमा, शील- लाई सुरक्षा गरेमा र पापबाट विरत, भई बसेमा कुनै पनि भयबाट बच्न सकिन्छ ।

त्यस्तै श्रोतापत्ति सकूदागामी, अनागामी र अहंत् यी चार मार्गफलमा प्रतिष्ठित आर्यपुद्गतहरूले पापकर्म छोडन लोभ, द्वेष र मोहलाई त्याग गर्छन् । त्यस्ता कुरालाई चित्तबाट टाढा राख्दछन् । त्यस्ता कुरालाई समुच्छेद- विरति भन्ने गर्दछन् ।

५

। नेपालभाषा ।

मचाम्ह भिक्षु

- अमृतमान शाक्य
इतुं बहाः, ये

व मचाम्ह भिक्षु

गज्यामु कर्म ज्वनादःग

त्यासे ल्यायम्हतय महतुं

पिज्वइ भाग्य मदुम्ह भिक्षु का व

ख्वासोता गुलि बांता:

कोतानयेगु कर्म वथा

गुल्पा: ज्वनाः गन्ध्यनांच्चन

मताः व ल्यायनं छुं छुं मताः ।

विहारय बुलुं तन

व मचाम्ह भिक्षु ।

मचाम्ह

भिक्षा का: वयाचोम्ह

मचाम्ह भिक्षु ।

लोकया मदुत्तुः

खेपिज्वइ

आगल्याय मचाम्ह भिक्षु !

हानाः मदुम्ह लाकी छु च

गुलि मठाः धैगु मदु ।

प्राणीहिंसा विरुद्ध्य समाद अशोक

वामा: कनकदीप

“पानाति पाता वेरमणि सिक्खापवं समादिवानि”
धकाः प्राणी हिंसा मयायेगु बौद्धधर्मयात् वचातुकप्रचार
याह्य द्वकले हायाम्ह मनू समाद अशोक खः ।
अशोकयात प्रेरणा व्यर्पि भिक्षुपि खः, अले भिक्षुपत्तव्य
ज्ञान थुइकाविज्याः ह्य गैतम बुद्ध खः ।

अले न्हापांया खै प्वलास्वप्येवले द्वकले न्हापां बुद्धं
भिक्षा क्याः नः गु चन्द्र्या भिक्षा काया लाया खै न न्हाः ने
वइ । बुद्धं दानपात्र क्याः नयाविज्याः गु निगू घटना
तसकं महत्व दु । छगु भिक्षा, गुगु भिक्षा नयेषु काः तथा-
गतयात संबोधि ज्ञान दत । मेगु भिक्षा, गुगु नयेषु काः
महापरिनिर्वाण प्राप्त जुल ।

महापरिनिर्वाण जुयाविज्यायेगुया हुनि स्वीकार
यानाः क्याविज्याः गु सुकरमद्व (काया ला) श्रमण
ब्राह्मणपिन्सं (उगु इलय जैन सुनिपिन्सं नं) सहज स्वी-
कार याः धैगु ऐतिहासिक खैत यवव हे दु । थ्व खै छसी
कथं हानं थ्व च्वसुइ हनाहयेगु कुतः याये ।

अंगुत्तर निकायया पञ्चक निपात धाः गु पौ व्वने-
बले बुद्धं काया ला नयाविज्याः गु खै सी दु । उग्ग गहर्ति
धाल—“मनापं मे भन्ते सम्पन्नवर सुकर मंसं तं मे
भगवा...” (अर्थात् भद्रन्त, बालाक देवेकातः गु थ्व
काया ला नयेत क्याविज्यांहु ।) अले बुद्धं पिण्डपात्रय
क्याविज्यात ।

अथे हे मेगु छगु उल्लेख याये बहगु खै छु धाः सां
ला नयेगु भक्षा अभक्षया परिमाषा कथं छन्हु थ्व खैयात

क्याः बुद्ध्या पालय खै ह्लावह्ला जुल । खै जू कथं
धायेबले वैशालीया सिह सेनापति न्हापा निगंठ जैनतय्
उपातक जुयाच्वंगु जुल । वयां लिपा बुद्ध्या उपदेशं
प्रभावित जुयाः बौद्ध जुल । अले बुद्ध व बुद्ध्या भिक्षु
गणत सःताः भोजन याकल । थ्व हे इलय वैशाली नगर्य
थुज्वः गु हल्ला जुल कि बुद्ध्यात भोजन याकेया लागी
ततः धीर्पि पशुत स्थानाः नयेगु ज्वरेयात । अथे हे छववः
राजगृह्या जीवक कौमारभत्यया अंगमाया वयबय बुद्ध
च्वच्वनाविज्याः दले जीवक कौमारभत्यये न्यन—“भन्ते,
जीव स्थानाः ला नयेगु ज्या छः पिन्सं न स्वीकार याना-
विज्याः खः ल ?” बुद्धं ध्याविज्यात—“जिं जिगु लागी
धकाः प्राणीहिंसा याः गु खंसा, न्यंसा, शङ्का जूसा जि
व भोजन मनया ।”

मूखेया सैद्धान्तिक भत थ्व खैः किथः नयेत पशु
स्थाये धकाः मतिइतकं तये मज्या । अथे धकाः कतः यात
नकेत न थः महेस्यां हिंसा कर्म याये मखु धैगु सङ्कल्प याये
फैयेकेमाः ।

थ्व हे खै बौद्धधर्मं ध्वाय इकावेवं काश्यप भिक्षु
तपश्वीत्यत कनाविज्याः गु सम्बाद सुतनिपातया आम
गन्ध सुते च्वयातः गु दु गुगु खै ह्लावह्लाया कथं
न्ह्ययने—

तिथ्य तापस—“हे भिक्षु, ज्ञांया ला तयाः साक जा
नयेगु जिगु नसायात आमगन्धं (असेद्य) नये

मज्जूगु छाय् धया ? छंगु मेसेगु अमेद्य छु छु
दु ?”

काशय- “प्राणधात, स्थायेगु, करकिगु शरीरय्
हृष्णेगुली करपिन्त कुनेगु, खुइगु, असत्य
खल्हायेगु, धोखा बिइगु, करपिन्त जालय् वय-
केगु, व्यभिचार व ला भोजन अमेद्य खः ।”

“हानं कर्म (ज्या) नं अमेद्य जुइकु । मिसा
ट्यः जुइगु, जिहवा लोलुप (साक साक
नयेगु जक में न्ह्याबले म्हैच्वनीगु) व अशुचि
कर्मत नं अमेद्य खः ।”

“न्ह्याम्ह खंसां तच्येगु, चक्ली यानाजुइगु,
मिद्रोही, माया मदुम्ह, नुगः स्याम्ह व ख्याना
जुइम्ह मनूया पहः नं अमेद्य खः ।”

“विरोध, ईर्ष्या, म्वामदुगु कच्कच, तसकं
माने जक याका: च्वनेगु पहः, दुष्टतय्गु संगत
व विकिपत्ता (हू वयेका जुइगु) नं अमेद्य
खः ।”

“पापी, त्यासा मपुलिह्या, त्यासा जक कया:
जुइह्या, घुस्याहा व थःत जक फाइदा याना
जुइगु नं अमेद्य खः ।”

“सुइके प्राणीपिनिगु लागी कहणा मदु,
सु करकिगु लुटपात जक यानाजुइ, मर्भि जुइ,
कतकिगु क्यांकव अपमान जक यानाजुइ व नं
अमेद्य खः ।”

“उकि मत्स्य, मांस मलेगु स्वया: नं नांगां च्व-
च्वनेगु, जटा तयाच्वनेगु, ह्यय् खरानो द्याया:
घच्चाइपुसेच्वंक च्वनेगु, अग्निहोत्र कर्मयाना
जुइगु, तपस्या धका: दुरुह जुयाजुइगु, मन्त्रा-

हुति थन्याःगु ज्या नं अमेद्य खः ।”

निरागन्ध व फुकक दुःख नाश जुइगु थ्व खैं न्यना:
तापस धा:ह्य तपस्वी नं बौद्धधर्मे प्रभावित जुल ।

च्वे च्वयागु बयानया सारांश थ्व खः कि न्हापां
झी बौद्ध भिक्षुपि हिंसा मयायेगु व अमेद्य सेवन मयायेगु
खैं व्यः जिइ न्ह्यः सकस्यां ला नयेगु चलन ला दुगु हे
जुल । अथेसां आमगन्ध सुत पिहाँ बर्सेलि देशकाल परि-
स्थिति स्वया: ला भोजन कम जुयावंगु जुयाच्वन ।

(च्वनि)

जैनधर्मया वर्तमान सिद्धान्त कथं पृथ्वीकाय,
आपकाय, वायुकाय, अग्निकाय, वनस्पतिकाय व रसकाय
धका: खुगू भेद दु । उकि उमिसं बहनी मत मच्याकेगु
खवाउँगु ल: मत्वनेगु व पृथ्वी परमाणु मस्यंकेगु धका:
थाकुक जीवन हनाच्व ।

थ्व फुकक स्वया: नं ला नयेगु त्वःते माल धका:
आन्दोलन भारतय् बौद्ध व जैनपिन्सं हे याःगु खः । अबले
ब्रह्मूतसे यज्ञ याना: द्वलद्वः प्राणीपि स्याना: सकसितं
प्रसाद इनेगु धका: ला भाग तया: नयाजुइगु जुयाच्वंगु
खः । अबले भारतया थासं थासे स्याना: ला मिया

च्वनीपि नं यको दु । थव निहृः दै न्त्ययःया इतिहास खः।
अबले हे ब्राह्मण धार्मिक सुत्त दयेकाः सा, दोहैं स्यानानयेगु
स्वयाः इपि लहिनाः नं ज्ञीसं लवः नयेगु बांलाः धकाः
जूर्गुर्लिं बौद्ध धर्म हे स्यंगु खः ।

न पादा न विसाजेन नास्तु हिसन्ति केनचि
गावो एलक समाना सोरता कुम्भ दूहना ।

अयेसां याज्ञवल्क्यथुजाःह्य क्रृषितक नं सायाला
मनयेगु मयाः । थव खैं सातौं शताब्दीतक थ्यंबले
बुलुहैं बुलुहैं मदैवन । अले मुसमांत भारते जुजु जू
मवःतले गोवध अन बन्द जुल । थवां न्त्यः भारतय्
प्राणिहिसा मदयेकेगु छगू तसकं बल्लाःगु आन्दोलन अभि-
यान जुजु अशोक याकूगु वा याःगु खः । अशोकया शिला-
लेख छकू थन द्वये त्यना ।

“थव धर्म लिपी सकल देयापिनि नापं यःह्य जुजु
च्चका तःगु खः । थव राज्यय् सुनांनं प्राणी स्यानाः होम
हृवन, मेला जात्रा याये मदु छाय् धाःसा अन्याःगु मेला
जात्राय् यवको लुटिट सकस्यां यःह्य जुजु खंकूगु दु ।”

आमगन्ध सुत्त पिहाँ वसेलि अमेध्य व अभश्यया
निराकरण जुजुंवल । विश्वय् बौद्ध धर्म प्रचार जुजुं
वंबले ईसा मसिहं (Jesus Christ) नं धाल- “ज्ञीगु
म्हुतुइ छु दुहाँवनी व नयागुर्लिं स्वयाः ज्ञीगु म्हुतुं छु पिहाँ

वह (मुसावादा, वचनं याइगु हिसा व अकुशल खंपु)
उंकि ज्ञीत अप्पो झट्ट यानाबिइ फु । उंकि थव खैं
बांलाक बिचाः तये फयेकेमाः ।

आः थौंकन्हय् धाःसा वज्रयानी धाःपि बौद्धतसे
गोकूदहनया फर्मूला दयेकाः सा, खिचा, सल, किसि व
मनू स्यानाः हे मनःसां व प्राणीपिनिगु प्रतीक जवरे
यानाः नयेगु तन्त्र मत्वःतूर्गुर्लिं यानाः नेपाःदेया बौद्ध धर्म
व बौद्ध संस्कृति तस्सकं अजूचायापुसे च्वनावंगु दु ।

सिद्धान्ततः, प्राणीहिसा बौद्ध धर्म दिपरीत खः ।
थः म्वायेत न्त्याःगुं यायेमाः धैगु प्राकृतिक नियम Survival यात आः वैज्ञानिक युगय् शाकाहारी जुयाः नं
म्वाये फेगु कुतः जुयाच्वंतले लः हे त्वने माःसां द्यः
देगलय् हृत्या यायेगु ग्रीसया न्याद्वः वर्ष न्त्यः न्हापायागु
चलन ज्ञीसं नं त्वःफिकूसां ज्ञीगु संस्कृति स्यनीयें मच्चं ।

हिसा स्वथी दुः— मन, वचन व कर्म याइगु हिसा ।

थव स्वत्तां त्वःतेत छता जक हे त्वःतेगु कुतः याःसा
सेगु निता अथे हे त्वःफियावनी धैगु बुद्धबचन दु ।
तम्वयेकाः भिक्षुपिनिगु धैर्य तज्याइगु द्रव्यत थाय्-
थासय् खनीबले धाःसा मनूतयगु स्वभाव अपरंपार धावे
हे माली ।

नीतिया खैं

विद्यां विनय दयेकाबी, विनयं भिस्ह मनूयानाबी, भिस्ह मनूयात
धन प्राप्त ज्वी, धनं धर्म दै अले सुख प्राप्त ज्वी ।

○ रीना बनिया

मनूत्यसं विभिन्न देवी, देवता, धर्म, सन्त महात्मा आदिया प्रति श्रद्धा तयाच्चनी, भक्ति यानाच्चनी श्रद्धा वा भक्ति गुणं न धर्मया पथ्य न्हापांगु चरण खः । श्रद्धा, भक्ति वा विश्वास इकसिके न्हापां मदयेक मगाः गुपक्ष खः । आपाः यानाः मनूत्य थः गु जन्मं व्यूगु धर्मय भक्ति वा श्रद्धा दयाच्चनी । थः गु जन्मं व्यूगु धर्मय मचानिसे मां-बौ, गुरुष्य आदि थकालिपिसं स्यनाकनातः गु संस्कारया कारणं थः गु धर्मय विश्वास दयाच्चनी । न्हूगु पिंडियापि मनूत्यसं धर्मयात विश्वास मयाना धका: पिने धाः सं दुनुगलय आपाः यानाः मनूत्यके भक्ति सुला च्चंगु दइ । न्ह्यावव हे नास्तिक धाः पि मनूत्यसं न संकटया बखतय थः थः देवी देवतापिन्त लुमंकी । अथे हे ततः धंगु मन्दिरय च्चनीबलय, द्यः पिनिगु रथ जावा आदि जुयाच्चनीबलय, सन्त, महात्मापिनिगु न्ह्यः ने लाइबलय नास्तिक धाः पिसं न छववः छ्यं कवमठुकीगु कम हे जुइ । छव छगु मचानिसे नुगलय कुनाच्चंगु संस्कारया कारणं खः । थुकथं गुणं न धर्म वा देवी देवता वा सन्त महात्मापिनिप्रति श्रद्धा भक्ति दइगु बांलाः गु खँ खः । तर श्रद्धा भक्ति धातये गज्यः गु जुइमाः अज्जः गु मजुइगुया कारणं मनूत्यके दयाच्चंगु भक्ति अन्धभक्तिव अन्ध श्रद्धा न जुयाच्चन।

मनूत्यसं आपाः यानाः युक्तिकाच्चंगु खः विहार, मन्दिर, मस्तिष्ठ, गिरिय् वनाः द्यः या न्ह्यः ने छ्यं कवछुइगु, स्वां, धुं, धुपांय, नयेगु आदि छाथेगुयात भक्ति धाइ । अथे हे थः थः देवी देवतापिनिगु भजन कीर्तन यायेगु, द्यः या नामं व्रत उपवास च्चनेगुयात न भवित धका: थवीकू । थजाः गु किसिमयागु श्रद्धा भवित

बांलाः गु मखु । खः कथं भवित याये मसः गुया कारणं मनूत्यके आपाः यानाः थः थः गु धर्म जक तः धं धका: विवाद यायेगु, थः गु बाहेक मेगु धर्मयात कवथनेगु प्रवृत्ति खनेदु । गुगु न धर्म तः धं, बांलाः थहूं यदि व धर्मया मूलगु सार थूसा । यदि भवित गुकथं जुइमाः गु खः उकथं जुल धाः सा सुनानं थः थः गु धर्म जक तः धं धका: हाली मखु ।

भक्ति छु, भक्तियागु उहेश्य छु धयागु मसिल कि व भवित निर्वाणया पथ्य ज्ञीत तिबः भखु पंगलः जुइ । भवितमार्ग ज्ञानमार्ग स्वया: फरक मजू । भवितया महत्व यवव दु तर भवितया नाप विवेक न दयेमाः, कर्म न दयेमाः, प्रज्ञा न दयेमाः । मखुसा भवित अन्धभवित जुइ । भवित छु खः, भवितया उहेश्य छु खः ? छु गुगु धर्मय देवी देवतापिनिप्रति वा धर्म गुरु, सन्त, महापुरुषपिनिप्रति भवित दत धाः सा व उकिइ दुगु गुणयात प्रज्ञां थ्वीका: तिनि भवित यायेमाः । सुं गुह्य महापुरुषयाप्रति भवित दु धाः सा वयाके दुगु गुणयाप्रति भवित जुइमाः, व्यवितया प्रति मखु । अले व गुण थः के न दयेहेगु कर्त यायेमाः । प्रज्ञा व सत्कर्म सहितगु भवित जक धाथेगु भवित जुइ मखुसा अन्धभवित जुइ । प्रज्ञां युइका: याः गु भवित जक धाथेशुद्गु, बलाः गु भवित खः ।

भवितया अर्थ मयुयाः मनूत्यसं भवितयात व्यापार थे यानाव्यूगु दु गयेकि थः गु गुगु न समस्या जयंकेत, ज्या जुइकेत द्यः यात यायेगु धयागु थः हे द्यः नाप व्यापार यायेगु खः । धये गनेयः यात झडु छाये, अजिमा द्यः

यात प्यारा छाये अथवा कलः पयाये धकाः पयाइगु थ्व
छगु किसिमं थः हे देवतानाप व्यापार यायेगु खः ।

गुगुं नं धर्मयाप्रति, धर्म गुरुया प्रति भक्ति दुगु
यज्जुइमा भक्तिया महत्व अबले जक दइ गबले व भवतं
यःगु धर्मय् कनातःगु धर्मचरण यायेगु प्रत्न याइ, कर्म
याइ । गुगुं नं धर्मय् दुवालास्वयेगु, गुहुं नं धर्मगुरुया
जीवनीप्रति अध्ययन यानास्वयेगु, अन झीसं त्याग, क्षमा,
करुणा, मैत्रीया उपमात बाहेक मेगु खँ लुइके फइ मखु ।
मुख्य झीसं ध्यान बीमाःगु उकी दुगु शिक्षाय्, उपदेशय् ।
मर्यादा पुरुष रामया जीवनी छकः अध्ययन याये । रामया
जीवनय् छगू घटना । रामया चिधीमां कैकेयीं थःकाय्
भरतयात राज्य बीगु लोभं राजा दशरथयाके ज्ञिप्पद्वं
तक रामयात बनवास छवयेत ववन काल । वियातय्
धुंगु बचनं स्यंके मजियाः दशरथं रामयात बनवास छवता
रामया मनय् छकुति हे द्वेषभाव मदु, बदलाया भाव
मदु न थः अबुया प्रति, न विधीमां कैकेयीया प्रति ।
महापुरुष जेसस क्राइस्टया जीवनी स्वये नु, वयागु जीवनी
महीपिसं वयात मृत्युदण्ड बिल । ल्हाःतय्, तुती नक्कि
तानाः स्याये त्यन । सी त्यःगु अवस्थाय् न वं धाल- “भो
ईश्वर, थुसित थुमिगु पापकर्मया सजांयै बीमते । इवि
अज्ञानी !” थःत स्याःपिनिप्रति श्याः भति नं द्वेषभाव
मदु मात्र प्रेमभाव, क्षमाभाव । यजा ह्य क्राइस्टया
सुं भक्तयाके छुं भति नं क्षमा, प्रेमभाव मदु धाःसां
व भक्तिया छुं सू मदु । महापुरुष महावीर महात्यागी
गुम्हसें थःगु जीवनय् म्हय् वसः पुनेगु तकं त्याग याना-
विल अजाःम्ह महापुरुषया भक्त सुं गुम्ह लोशी, कपटी
त्यागभावना छति मदु धाःसा अजाःगु भक्ति छु
भक्ति ? भगवान् कुण्ठं धाःगु दु- ‘जितः अजाःम्ह भक्त
यःगुम्हेसिया तारा अपेक्षा तृणा सदये धुंकल, गुम्ह मन

शुद्ध यायेगुली दक्ष, मन समताभावय् च्वनी, राग, द्वेष
मोह भद्रये धुंकल फुकं दुःख, व्यथां पार जुइ धुंकल,
चित्रय् राग, द्वेष मोह दक्ष आरम्भ जुइकेगु हे त्याग
याये धुंकल ।’ तर मनूत ला पाठाये जक दःसा गाः।
भगवान् जितः गजाःम्ह भक्त यः धाः गु उकीयागु मतलव
मदु । मनूतयत ला अजाःम्ह ईश्वर यः गुम्ह चाकडि, खु-
शामद खना: खुशी जुयाः पवंगु दक्ष वं पुरय् यानाढी। विष्णु
भगवान् गुम्ह दुरुयागु सागरय् द्वनीम्ह, लक्ष्मी गुम्हेसिया
पालि ववय् च्वना: सेवा यानाच्वनी । वयागु वैभवया छु
खँ । अयनं नं छुं गर्व मदु, शान्त । न्ह्याबलें वैभव दुसां
छ्यनय् कालसर्प, अयनं नं शान्त मूति । कमलस्वां
उकीया द्यःने ब्रह्मा कमल, अनासक्तिया चि । ब्रह्मा,
मैत्री, करुणा, मुदिता उपेक्षाया चि । विष्णु भगवान्यागु
थजाःयजाःगु गुण विष्णु भगवान्या भक्तिपके थजाःगु
गुण दु ला ? दयेकेगु कुतः याःला । मात्र भगवान्या
भजनकीर्तन यानां भक्त जुइ मखु । भगवान् शिव शंकर
सु ! शिव माने मंगल, शङ्कर माने समन याःह्य चित्तयागु
विकार, भययात समन याःह्य, हांनापं लिक्षाः वांछवः
ह्य । नीलकण्ठ, विष जक थह्यं त्वनाः अमृत जक
सेपिन्त त्वंके व्यूम्ह । विष त्वनाः नीलकण्ठ जूसां खवाः
न्ह्याबलें शीतल । कपालय् चन्द्रमा, शिरं निर्मल गंगा
बगय् जुयाच्वन । थःत न्ह्याबव दुःख कट्ट जूसां
सेपिन्त कल्याण याइम्ह नीलकण्ठ भगवान् शिव शङ्कर ।
न्ह्याबलें शीतल निर्मलम्ह शंकरयात मनूतयसं छत्वाः
लः छानाः भक्ति याइ । राग, द्वेष मोह समन याये धुंकू-
म्ह शङ्करयात छगू लोटा लः छुशेपेत । लखं ला मनूतयसं
थःत थःम्ह सिले साःगु दु-राग, द्वेष मोह नं न्ह्याबलें
च्यानाच्वर्णि मनूतयसं थःत थम्ह लः छायेमाः थःत
पवित्र यायेमाः । अले शङ्करया भक्त जुइ ।

अले बौद्ध धायेकाच्चर्विं पुद्धया अनुयायीपित्त
 छकः द्विचाः यानास्वये 'सुथ न्हापान बुद्धया मूर्ति न्हय ने
 च्चवनाः पाठ याइ 'बुद्धं शरणं गच्छामि'। पाठ याये
 सिधल, ज्या सिधल अनंति न्हिछि न्हयागु कुकर्म
 यायेत नं लाइसेन्स दत्। जि बुद्धया शरण बने धुन्।
 बुद्धं जितः तरय् याइ। गुणयागु शरण बनेगु व्यक्तियागु
 मखु। 'नमो तस्य भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्य'
 वस्योल भगवान् अरहत् सम्यक् सम्बुद्धयात् नमस्कार।
 मात्र गौतम धाः मह बुद्धयात् मखु। सुं नं गुम्ह बुद्ध
 गुम्ह भगवान् खः, अरहत् खः सम्यक् सम्बुद्ध खः।
 'ये च बुद्धा अतीता च, ये च बुद्धा अनागता, पच्चुपन्ना
 च ये बुद्धा अहं वन्दामि सब्बदा।'- न्हापा जुयावर्षिं
 आः दुर्मिं व लिपा जुइर्पि बुद्धपित्त नमस्कार। थन सुं

गुम्ह व्यक्तित धकाः तोकये यानातःगु मडु। 'इमाय
 धर्मानुधर्म पतिपत्तिया बुद्धं पूजेमि'- जि बुद्धया प्रति
 आदर तये। गुकर्थं? धर्मया मार्गय् वनाः। यदि सुनानं
 बुद्धया प्रति भक्ति तल धाः सा बुद्धया गुण नुगलय् वयेमाः।
 यदि धर्मया लैं य मवैंसे शील, समाधि प्रज्ञाया लैं य मवैंसे
 खालि बुद्धया भक्त खः जक धयाजुल धाः सा वथःत
 थम्हं छ्वंलाना छ्वंगु जुइ।

बुद्धया गुण थजाः थजाः गु धकाः मनूतयसं, म्हुतु
 हाले जक सः। बुद्धया गुण थम्हं नं उतारय् यानाः
 कायेगु प्रथत्न याये मसः। अक्तिया अर्थ मयुइकुसे अन्ध
 भक्तिइ हे जक लानाच्चन धाः सा भक्ति निर्वाणया लागी
 साधन मजुसे बाधा जक जुयाच्चवनी।

सम्पादकयात् ॥३॥

श्रीमान् संपादकजु,

भी आनन्दभूमि पत्रिका जनप्रिय धायेमाः छाय् धाइकि नेपाःया मूल धर्म थुकि शुद्धं क्यं। धमे व
 बौद्धया लैंपु थुकी व्वनेदु। आः लिफःस्वयेगु छाय्? थौं धायेगु खःसा बुद्ध जन्म जूगु गन?
 अवश्य हे स्यू ज्वी। बुद्धधर्मया मूल हा खः। जम्बुद्वीपयात् सुनां मस्यू ज्वी? सर्वविदित जू।

भी सु? नेपाःमि भीगु धर्म बुद्धधर्म। आः भी फुक छपाय् छधी छगू मत ज्वीत छाय्
 ग्यायेगु? न्हूपिंढीया ल्यासे ल्याय् हूपित्त थः हे मस्त भाःपा बुद्धयागु मूल उद्देश्य व सिद्धान्तया
 विषयवस्तु छ्वायुइकाविइगु मूल कर्तव्य बौद्ध जीवनया लक्ष्य खः। थुलि खैं थुइके माःगु दु।

- बुद्ध

आनन्दभूमि

बुद्धधर्मया मूलंपु

○ मुनीन्द्ररत्न वज्राचार्य

थ संसारय मनूतसे पालन यानाच्चंगु आपालं धर्म दु । संसारय दुगु थी थी धर्म थें बुद्धधर्म न छग् विश्वय न्यनाच्चंगु धर्म खः । थ धर्मया मनुष्यजीवननाप तसकं व्यातुगु स्वापू दयाच्चंगु दु । भगवान् बुद्धं मनुष्य जीवनयात कथा: थी थी विचाः प्रकाविज्याःगु दु । व विचाः यात छसीकथं थुकथं छववः न्यव्यव्यासवये ।

क) ज्ञीगु मनुष्यजीवनया उद्देश्य छु खः ?

ख) ज्ञीत दुःखं छाय् च्यू वइ ?

ग) ज्ञीगु मृत्यु छु खः ?

घ) ज्ञीगु सुख छु खः ?

क) ज्ञीगु मनुष्य जीवनया उद्देश्य छु खः ?

मनुष्यया जीवनय नये त्वने पुनेगु थें जाःगु भौतिक एश आराम हे जक वास्तविक जीवन खः ला ? थ संसारय आपालं मनूत थःगु जीवनय भौतिक सुख सुविधाया लागी व्यस्त जुयाच्चनी तर गुलि गुलि सुखयात मालावन उलि उलि दुःखं लिनाच्चन । न्यव्याकव हे सुख सुविधा दःसां नं सुखया अन्तिम लक्ष्य पूर्ण जुइ मफु । थ छाय् ? सुख हे जक ननूया लक्ष्य मखु । मनुखं गुगुयात सुख धकाः लक्ष्य तातुनाच्चन व धातर्थेया सुख मखु । जीवनया अन्तिम लक्ष्य नं मखु । मनूया जीवनय अनेक विध दुःख दु । सुख्य नं दुःख दु । उंक बुद्धं दकलय् न्हापां दुःखयात बोध यानाविज्यात । दुःखयात कथाः हे चतुरार्थ सत्यया ज्ञान न्यव्यव्याविज्यात ।

२) ज्ञीत दुःखं छाय् च्यू वइ ?

भगवान् बुद्धं आर्यसत्ययात प्यव्व थलाविज्यात ॥

क) दुःख—

थ मनुष्यजीवनय जन्म जरा, व्याधि व मृत्यु हे दुःखया कारण खः । यःपिनाप ह्वने मखनीगु, मयःपिनाप ह्वनाच्चने मालीगु, थःत यःगु बस्तु मदइगु दुःखया कारण खः । दुःखयात सार रूपं धायेबले रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञान आदि पञ्चस्कन्धयात हे दुःखया मूहा खः धाइ ।

ख) दुःख समुदय-

दुःखया कारण दु । दुःखया मूल कारण तृष्णा खः । पञ्चस्कन्धय आसक्त जुइगु हे तृष्णाया मूल कारण खः ।

ग) दुःख निरोध -

संसारय न्यनाच्चंगु दुःखया कारण माया, मोह, काम, क्रोधया जंजाल खः । ग्रले दुःखयात चिइकाछवयेगु लॅपु पञ्चस्कन्धपाखे विरत जुयाच्चनेगु खः ।

घ) दुःख निरोध प्रतिगामिनी प्रतिपद-

बुद्धं व्यनाविज्याःगु दुःखनिरोधया लॅपु खः आर्य अटांगिक मार्ग-

१. सम्यक् दृष्टि, २. सम्यक् संकल्प, ३. सम्यक् वाणी, ४. सम्यक् कर्मन्ति, ५. सम्यक् आजीव ६. सम्यक् व्यायाम, ७. सम्यक् स्मृति, ८. सम्यक् समाधि (बाकी २५ पृष्ठे)

लुम्बिनी स्थित जुजु अशोकया शिलास्तम्भ अभिलेख्य चवंगु छगू शब्द

“वीसतिवसाभिसितेन” छगू अध्ययन

○ भिक्षु सुदर्शन

जुजु अशोक शिला अभिलेख्या पुरातात्त्विक प्रमाण
दुम्ह न्हापांह्य जम्बूद्वीपया ऐतिहासिक जुनु खः ।
अशोकया अबु विन्दुसार, बाज्या चन्द्रगुप्त अथवा अवयां
न्हयःया नन्दादि वंशया सुं जुजुया गुणु अभिलेख आःतक
खनेमदुनि । उलि जक मखु, थःगु राज्याभिषेक वर्षया
दं न्हयथनाव्यूगुलि लिपा सम्बत्तयेगु लंपु चायेकाबीगु
ज्या न अशोक अभिलेखं हे यात । अशोकया व्यावक

अभिलेख्य अभिषेकवर्ष न्हयथनातःगु मदु । अथे न
च्यादं धंगु अभिषेक दैल्याः निसे नीन्ह्यदं धंगु अभिषेक
दैल्याः या गुगु दैल्याः इवः अशोकया अभिलेख्य खने दत,
उंकिं अभिलेख्य क्रमशः सम्बत् तयेगु परम्पराया लंपु
चायेकाविल । अशोकया थुगु अभिषेकदेया क्रमल्याःया
दसु थये खः—

अभिषेक दं	अभिलेख दुगु स्थान	चतुर्दश अभिलेख	क्रमादि
१) अठवाभिसितेन	कालसि (देहरादून, उ. पु.)	जिस्तंगगु	अभिलेख
२) दसवसाभिसितो	गिरनार (जूनागढ, काठियावाड)	च्यागूगु	"
दसवसाभिसितो	शाहदगड (पेशावर, पाकिस्तान)	"	"
३) द्वादसवसाभिसितेन	गिरनार	स्वंगूगु	"
द्वादसवसाभिसितेन	जौगद (मंजम, उडिसा)	"	"
दुवाडसवसाभिसितेन	कालसि	"	"
४) त्रैदशवसाभिसितेन	गिरनार	चतुर्थ	"
त्रैदशवसाभिसितेन	मानसेरा (हाजरा, पाकिस्तान)	"	"
तेदसवसाभिसितेन	कालसि	"	"
५) चोदसवसा (भिसि) तेन	निगिलहवा (कपिलवस्तु, नेपाल)	शिलास्तम्भ	
६) एकुनवीसतिवसा (भि) सिते	बरावर (बिहारराज्य, भारत)	तृतीय मुहा अभिलेख	
७) एडुवीसतिवसाभिसितेन	दिल्ली (टोपरा अम्बालां हःगु)	चतुर्थ स्तम्भ लेख	
	रघिमा (लौडिया अरटाज)	व पञ्चम स्तम्भ लेख	
	मकिया (लौडिया नन्दन गढ)		
८) सतविसतिवसाभिसितेन	दिल्ली (ठोप्रा अम्बालां हःगु)	सप्तमं स्तम्भ लेख	

च्यथा धलखय् च्वंगु अठ, दस, द्वादश, तेदस,
चोदस एकुनवीसति, सडुवीसति, सतविसति शब्दं हे
च्या, सान्ह, संछि, संस्व, संपि, संगु, नी, नीखु व नीन्हस दं
थुयेके फु । 'वस' वा, वसा, या अर्थ 'दँ' वा 'वर्ष' खः ।
अभिसित धयागु अभिषित्त खः । याउंगु अर्थं छुं विधि
पूर्वक जुजु जूगु समारोह, उत्सव वा यात्रायात अभिषेक
धाइगु खः ।

युकथं हे अशोकया अभिषित दैँया नीदंगुयात
‘वीसतिवसाभिसितेन’ धकाः धयातःगु खः । निग्ल-
हवाय् च्वंगु अभिलेखय् थौकत्ते खण्डत अवस्थाय् दुगु
स्वझवःगु ‘..... सभिसितेन च’ यात नं ‘वीसति’
यानाः पूरक रूप्य कायेवं ‘वीसतिवसाभिसितेन’ निथाय्
निग्लहवा व लुम्बिनी अभिलेखय् लुयावःगु दु । स्पटं
अखण्डत रूपं दुगु कथं लुम्बिनी छथाय् जक थुगु
वीसतिवस मिति (राज्याभिषेक वर्ष) उल्लेख जुया-
च्वंगु जुल ।

लुम्बिनीच्वंगु “वीसतिवसाभिसितेन” “(राज्य)
अभिषेकं नीदंया दँ” धयागु उल्लेखं झिनिदं न्ह्यःनिसें
स्वानावयाच्वंगु अभिषेकं दैलिसे न्ह्यपू स्वापू तयाच्वंगु
दु । अशोकया ‘अठवषाभिसित’ अभिषेकया च्यादंगु
दं साप हे महत्वपूर्ण दं खः । थ्व हे दंय देवतापिनि
यःह्व प्रियदर्शी जुजुं कर्लिग विजय याःगु खः । अन छगु
लखां (शतसहस्र=सच्छिद्वः) मयाक मनूत (युद्ध्य)
सित । छगूलाखत्या (दिपडिमिते पानषतषहशे) मनूत
अपहरण (अपुवठे) जुल । थुगु कर्लिग (ह्वाःत्य)
वयेवं (थुगु विनाशं) आः तःधंगु धर्मोपाय, धर्मकामना,
धर्मानुशिष्ट (धर्मवाये, धर्मकामता, धर्मानुषाधि)
जुल । कर्लिग विजय जूह्य देवतापिनि यःह्वसित तःधंगु

पश्चात्ताप जुयाच्वन छायधाःसा अविजितपिनिप्रति विजित
जुइत मनूतय्गु हत्या व मृत्यु जुल । दकले सकले अप्वः
विभिन्न धर्मानुयायीर्पि, मां बौ, गुह, ब्राह्मण (बाभन?),
हृस्यौपि, ग्राहालियाइर्पि, दास व सेवकपिनि बांलाःगु
व्यवहार याइर्पि मनूत सीगुर्लि दुःख जुल । मसीर्पि
(सीर्पिनि) पासा, म्हस्यौपि, ग्राहालि याइर्पि थथितिर्पित
थःगु स्नेहया कारणं तःधंगु पीडा जुल । (गुनि सित,
गुलि कुन) थवया सच्छिव्वे छब्ब द्वःछिव्वे छब्ब मनूत सीगु
वा अपहरण जुइगु नं देवतापिनि यःम्हसित दुःखया
कारण खः । देवतापिनि यःम्हसित (आः) धर्मविजय
हे विजय ताल । ... उर्कि धर्मलिपि च्वकातया । छाय-
धाःसा जि काय् व छ्यपिसं शान्ति व लघुदण्डता
(म्ह दुःख बीगु) स मन थछवयेमा, थुकीयात हे विजय
(धर्मविजय) भालपीमाः । धर्मविजय हे सकलया निन्ति
थुगु लोक, परलोक व उद्यमया आनन्द (मय) विजय
खः ।

लुम्बिनी च्वंगु “वीसतिवसाभिसितेन” उल्लेखया
अनुकरण न्ह्यदं लिपातक जुल । अशोकया ‘सतविसति-
वसाभिसितेन’ “अभिषेकया नीन्ह्यदँ” दुगुया थुगु
अभिलेख अति हे महत्वपूर्ण जू । लँय् लँय् सिमा पीगु,
बाकवय् बाकवय् पाक तुं दयकेगु ज्या जूगु दकले सकले
धर्माचरणया अनुसरणं हे मनूतय्त कल्याण जुइगु खैं थन
न्ह्यथनातःगु दु । थुजाःगु इहलौकिक व पारलौकिक
कल्याणकार्य काय् छ्यपिसं अक्ष चन्द्र सूर्यया आयु इत्तले
जुयेमा धकाः धर्मलिपि (धर्म अभिलेख) तःगु खैं थुगु
अभिलेखय् दु ।

थुकथं च्यागु अभिषेकवर्ष न्ह्यथनातःगु अशोकया
विभिन्न अभिलेखं लिपा छथी प्रकारया अभिलेखय् अङ्गः
(त्याः) वयाच्वंगु धात्ये विचारनीय विषय खः ।

अभिषेकवर्षं न्हृथनात् थाय् शब्दं (आखलं) वर्षं न्हृथं सा
युगु छथी प्रकारया अभिलेख्य अङ्गः वयाच्चन् । जोवस्या
अन्तिम इलय् शायद अशोकयात् ‘अभिषेकवर्ष’ लुमंकेणु
शैलीया सम्बत् मेल जुइमाः । बुद्धया महापरिनिर्वाण दैं
(संबत्) लुमंकेमु संवेग अशोकं कायेणु यात् । महावंश व
दीपवंश कथं बुद्धया महापरिनिर्वाणं २१८ दैं लिपा अशोक
राजसिंहासनय् च्वंगु खः । राजसिंहासनय् च्वनाः प्यदैं
लिपा अभिषेक जुल धाइ । अभिषेकं नीह्यदेत्तक
अभिलेख्य अभिषेकवर्षं न्हृथनातःगु दु । थुकथं राज-
सिंहासनय् च्वनाः २३ दैं लिपा बुद्धया महापरिनिर्वाण
जूगु २४५ (२१८+४+२३) दैं धंगु खः । थ्वयां
न्हृयदैं लिपा व्युथेन, बुथेन, विकुथेन २५६ (२००+५०
+६) जू खः ।

थ व्युथेन, बुथेन, विकुथेन २५६ या बारे आः
थन छुं विचाः याये । अशोकया अभिलेख मध्यय् छुर्णि
छू प्रकारया ध्याथाय् च्वंगु अभिलेख्य थ अङ्गः (त्याः)
व थ शब्द वयाच्चंगु दु । अभिषेकदैं त्याः न्हृथनीह्य
अशोकं थुगु प्रकारया अभिलेख्य अभिषेकदैं न्हृथनेणु
तोताः २५६ बोधक अङ्गः आखः न्हृथन, लिसें थवया
न्हृयःने व्युथेन, बुथेन, वा विकुथेन शब्द न्हृथन । आर्याव-
र्त्या इतिहासय् अभिलेख्य अंक त्याः आखः खने दुगु थुगु
न्हृपांगु अवसर खः । १ निसें ६ तक, अले १०, २०, ३०
आदियात, १००, २०० आदि धायेत, १०००, २०००
आदि धायेत न्हृपा अलग आखः च्वंगु खः । थन आखः
२००+५०+६ अंक्या निर्ति वयाच्चंगु दु (सु+उ+
कु) ।

व्युठेना (रूपनाथ लघु शिलालेख) शब्द नं अशो-
कया अभिलेख्य रथान्तीय रथान्तर कथं अनेक आखलं
हिलीये हिला तःगु वा पानाच्चंगु दु । ‘व्युठेना’ शब्द

“व्युथेन” (व्रह्मगिरि अ०, एरगुडी अ०), बुथेन
(जर्तिगर अ०), “विवुथेन (सहसराम अ०, गुजरा अ०)”
कथं वयाच्चंगु दु । अये नं थुपि शब्द मध्ये ‘व्युथेना’
यात प्रमुखता बियाः थ्वया संस्कृत स्वरूप शब्द ‘व्युथेन’
याना ‘विनासात्’ ‘विवासात्’ कथं अशोकया प्रवास काल
अर्थं नं थ्याः । बूलर व फ्लीट्या विचारय् वने धुंकूह्य
वा धुंकूगु अर्थय् बुद्ध लुमंकाः थुगु अंक बुद्ध महापरि-
निर्वाण सम्बत् खः । थ्वया विपक्ष दृष्टी सहसराम अभि-
लेखया ‘विवुथेन दुवे सपंना लालिसता विवुय’ शब्दया
आधारय् अले महावस्तुया ‘रात्रिविवासातो’ शब्दया
लिघ्याय् थ्वया अर्ध अशोकया प्रवास दि कुन्हु २५६ खः ।
गुर्णि मध्यस्थवादी विद्वानपिनि विचारय् अशोकया (विशेष
बुद्ध-धर्मया पालन यानाजूगु अथवा भिक्षु जुयाच्चंगु)
२५६ दुकुन्हु निसें हे बुद्धया महापरिनिर्वाण २५६ दैं
दुगु दिनय् थ अभिलेख च्वकूगु खाः ।

दिव्यावदानया वर्णन कथं अशोकया धर्मयात्रा
बुद्ध-जीवन चरित्रया घटनाक्रम कथं जूगु खाः । बुद्धयागु
अध्युक्ति थासय् वनेणु अले लिपाबार्षिं जनताया अनुग्रहया
निर्ति चित्तयेणु इच्छा धकाः अशोकं स्थविर उपगुप्तयाके
विन्ति यायेबं स्थविर उपगुप्तं बांलाःगु हे मनय् तया-
विज्यात धकाः साधुवाद वियाविज्यात । धर्मयादाया
क्रमय् दक्षिणे न्हापां लुम्बिनीवनय् विज्यात । अन उप-
गुप्तं जःगु ल्लाः चकंकाः थुगु थासय् भगवान् जन्म जुल
धकाः वयनाविज्यात । अशोकं थन सच्छिद्वः दां (इना)
विल । चंत्य (स्तूप) स्थापना यानाविज्यात । अनक्षिपा
कपिलवस्तु विज्याःगु, काशायवस्त्र ग्रहण यानाः अन्नजित
जूगु, विम्बिसारं बछि राज्य का धकाः निमन्त्रण याःगु,
आलार उद्कर्पि नापलाःगु, दुष्कर तपस्या याःगु, सम्यक्

सम्बोधि ज्ञान लाभःगु थायथा यात्रा विवरण बिधा तःपु दु । तर च्यामूगु कथंया अभिलेखाय् व्याच्वंगु “देवानपियो पियदसि राजा दसवसान्निस्तो संतो अथाय संबोधि” या अर्थ धर्मयात्राया लैपु चायेका: “देवतापिनि यःह्य प्रियदर्शी नुजु अभिषेकं जिह्वावले संबोधि बिज्यात्” धका: अर्थ छ्यानातःगु दु । संबोधि बिज्यातया अर्थ “धर्मय् दुतित्” लिङ्गे संबोधि स्थान (बुद्धगया) य बिज्यात् न धा: । थुगु लिपाया अर्थ दृष्टिं स्वयेबले लुम्बिनी सिवे न्द्यःहानं जिह्वे न्हापा अशोक सम्बोधि स्थानय् वंगु खा: । थुगु वर्णन दिव्यावदानया सर्वप्रथम लुम्बिनी वंगु श्वले प्रथम चैत्य लुम्बिनी धयागु भावलिसे पानाच्वंगु जुल ।

अशोकया लुम्बिनीयात्रा ईसा पूर्व २४८, २४९ व २५० धका: दिव्यान्पिसं थीथी कथं उल्लेख यानातःगु दु । बुद्धयागु महापरिनिर्वाण गुलि ईस्वीपूर्व जुल धयागुली विचार विभिन्नता दुगुलि यानाः लुम्बिनीयात्राया समय निर्धारणय् न थुगु प्राचीन गणना परम्परा व ऐतिहासिक आधुनिक गणनां मत विभिन्नता हइगु स्वाभा-

[२१ पेज्या ल्यं]

३) झीगु मृत्यु छु खः ?

बुद्धं क्यनाविज्याःगु मनूष्य जीवनया भेग छता दुःख खः मृत्यु । जन्म जुक्व सी मा: । थ्व संसार अनित्य खः । गथे स्वां सिमाय सयाच्वंगु फल ई फुइवे तुकुक हायावनी अथे हे झीगु शरीर न ई फुइव चिकंफुगु भत सिइ ये पवाक्क सिनावनी । उक्क झी मनुष्यतसे छन्दु सी मानि धका: सीका: थुइका: वस्पोल भगवान् बुद्धं कनाविज्याःगु सत्यधर्मय् वने फयेकेमाल ।

बिक खा: । तर ईसापूर्व २४८ निसें ईसापूर्व २५० तकया बारय् निर्णयय् वयेत सूर्यग्रहणया ल्याखं न बिचाः यानातःगु दु । अशोकया २०, २७ व ३७ गूगु राज्य वर्षय् यानाः स्वकः सूर्यग्रहण जूगु ल्याःज्या फाजि सिदरस्की (Fazy Siderxky) यानतःगु दु । थुगु कथं ४ मई २४६ ई. पू. १५ जून २४२ ई. पू. १६ नभेम्बर २३२ ई. पू. सूर्यग्रहणया ल्याः खा: । उखे दिव्यावदानय अशोकया ८४०० चैत्य दयेकेगु इच्छा पूवंके मा:गु क्रमय् यश स्थविरं थःगु ह्लाःतं सूर्य तोपूगु बाखं दु छायथाःसा निर्धारित दिनय् स्तूप दयेकेगु ज्या अपूर्ण थ मजु धका: यश स्थविरं सूर्य तोपुयातःगु खः । थुकीयात इगरमण्ट (Eggermont) सूर्यग्रहणया अर्थ छ्यानादीगु खा: । थुकथं थुगु दिव्यावदानया कथा बृसान्त, ज्योतिष गणना, प्राचीन कथाया न्हागु आयामिक व्याख्या अने “बीसतिवसाभितेन” प्रसंगं बिचाः यायेबले लुम्बिनी अशोकया लुम्बिनीया आगमन ई. पू. २५० पाखे लाःगु सिढ जू ।

४) झीगु सुख छु खः ?

मनुखं धात्वेण्या सुख प्राप्त याये थाकु । बुद्धं न बुद्ध जुइ न्द्ययः लाय्कू दुने न्हाँतले न्ह्याक्व सुख सुविधा ऐश आराम दःसां सुखया अनुभूति याये मङ्गु । विम्बिसार व अशोक थें जा:पि जुजुपिसं न सुख लुइके मङ्गु । सुख धयागु क्षणिक खः । बुद्धं सुखयात थकथं थुइकाविज्यात, निरोगी जुइगु, सन्तोष जुइगु, मैत्रीभावना तयेगु, विश्वास याके फड्गु सुख खः । निर्वाण द्वकलय् तःधंगु सुख खः । बुद्धत्व प्राप्त याये फड्गु हे मनूया तःधंगु सुख खः ।

The Path of the Bleassed One

○ Ganesh "Pathik"
Chhetrapati, Kathmandu.

Homage to the Blessed One, The Conquerer of Evil, the Fully Enlightened One :

About twenty five thousand years ago, under the Bodhi-tree near the bank of the river Naranjana in Urubela, sat a noble Son of Nepal, fully realising the Truth about the nature of life, its sufferings, and the noble Path leading towards the Supreme Peace on earth ever attainable by man. Feeling Himself as one who has fully realised- Samyak Sambuddha as people now use to call him-he expressed the following feelings at that time:

"When the Light of Truth dawns upon the Vigorously active Meditating sage. All the quests are calmed, seeing the Truth in the light of reasoning":

In fact, soon after achieving Enlightenment, the world Honoured one was going through the nature of Pratitya Samutpada (Law of Causation) in his mind- "because of Avidya and

Sanskaras are born, etc " He further declared:

"When the Light on Truth dawns upon the Vigorously Active Meditating sage, All the quests are calmed, knowing the endpoint of all actions."

Reflecting on the nature and termination of all suffering- he further declared:

"When the Light of Truth dawns upon the Vigorously Active Meditating Sage, The Whole army of Mara the Evil, is shocked even as the sun dispels the Darkness of heaven".

In fact, the Light of Ageless wisdom has then descended upon that noble son of Nepal, thus dispelling the whole army of the Evil One, that tempts beings on earth again and again bringing untold sufferings and miseries upon them.

But Gautama, the Buddha, did not choose to reveal everything to the people who yet did not know about all these. It occurred to him thus:

"All this I have attained with much effort, It would not be possible to disclose all these since it is not easy for those engrossed in lust and hatred to realise all this which is so subtle, based on keen insight and reasoning, seemingly contradictory to what is apparent, and which is not possible to be seen by one under temptations covered by the darkness of Ignorance."

After the initial hesitation, however, it further occurred to him, that may be in the world there are some beings with clear insight and intelligence, beings with very little filth of Ignorance, lust and hatred, those who will listen and realise. And with His Buddha Eye he reflected on the world and saw that there are such people with healthy minds, intelligent and open-minded, good natured and with a rational bent of mind who could without much effort get hold of the

essence of Truth.

The first inquisitive but unfortunately closed-minded being he encountered as he was on the way to Varanasi to set the wheel of Truth rolling there was Upaka Ajivika, whose mind has already been sealed by beliefs of other sects. Upon the equity of the latter as to who was the teacher of Gautama, so gloriously radiant with the Truth, the Lord replied. "I have no teacher, I am the Teacher, I am the Fully realised One calm and Enlightened, the Teacher par Excellence, the Destroyer of Evil. I am going towards Varanasi to set the wheel of Truth rolling."

Upon which shaking his head Upaka Ajivika said, "May be young fellow". and went on his way. He was one whose mind was not yet prepared to receive the nectar of wisdom.

The days of the Buddha are now separated from us by a vast gap of twentyfive centuries, and when we reflect on the sophisticated lore of Knowledge that is preserved in the

Tripitakas and other Buddhist scriptures, we often wonder what was the water of Truth that Buddha himself realised. The fact appears to be that Buddha went on revealing his vision of Truth portion-wise according to the nature of the listener and the situation that arose on different occasions. From the scriptures we can see that these mainly referred to leading a noble life leading a life free from suffering: deliverance from the cycle of birth and death, and so forth.

It would be far too preposterous to assume that Gautama knew everything that was, is or will be ever known by the people on earth. No doubt, as a youth he received good education and was well versed in all the arts and sciences of his times, but this does not mean that He also know about all the arts and sciences or about the worldly events that were to some after Him. And there are truths about some other things such as the whence and whither and wherefore of the universe, or the state of the Tathagata after his passing away, etc. Which perhaps

even knowing, He reasoned it better not to be told or explained (The Ten Abyakritas). These, said he, has no bearing whatsoever on leading a noble life on earth. Confronting someone, who was given up to useless queries about the whence and whither of life or the cosmos, rather than the sufferings, of life in which one is immersed up to the neck at the present moment, Buddha retorts: "If someone who is struck with a poisoned arrow reasons thus. I will not have this arrow to be pulled out, and medicines applied unless the questions of my first priority are solved as to who shot the what is his nature arrow, how it was shot, how the arrow was made and why was it made, etc., then verily these queries fellow would die of the inflection." Buddha may have some concern of his own on those issues he considered as not worthy to be explained, perhaps he did not consider such hair splitting discussions of the philosophers of any use for one who intends to live a noble and virtuous life on earth. (Continue)

श्री ल्यापट्ट गतिविधि

[नेपालीभाषा]

संगत होइन स्वभाव परिवर्तन हुनुपर्दछ

२०४६ असार ५, काठमाडौं—

श्रीलग्नार्थना र विरतनगुण संस्मरण गरी बुद्धपूजा गरिएको आनन्दकुटी विहारको आजको कार्यक्रममा धर्मदेशना गर्दै महास्थविर भिक्षु अश्वघोषले मानिसको जीवन सार्थक पार्न संगत राङ्गो गरेर मात्र हुने होइन स्वभावमा परिवर्तन ल्याउनुपर्ने कुरा बताउनुभयो । उदाहरण देश गर्नुहुँदै सिद्धार्थ कुमारसङ्ग बाल्यावस्थादेखि नै संगत गरिरहेतापनि भिक्षु जीवनयापन गरेर बुद्धसंग बसेका सारथी छन्दको अभिमान नघटेकोले उनलाई बुद्धले ब्रह्मदण्ड दिनुपरेको यियो । त्यस्तै दरबारमा केश कटाई बस्ने नाउ उपालि आनन्द आदिसंगे प्रदर्जित भएर सर्वदा होशराखी नियम पालन गरी बसेर अर्हत्व प्राप्त गरे ।

उक्त दिनको कार्यक्रममा सहभागी भएका सबैलाई गणविहारका शान्तिपुच्चाट जलपान र भोजनको व्यवस्था

गरिएको थियो । सोही शान्तिपुच्चाटा अस्वस्थ भिक्षुगणको सेवा पुन्यादरहेको कुरा पनि जानकारीमा आएको छ ।

महानायकको आचार्यत्वमा उपसम्पदादीक्षा

२०४६ असार ११, श्रीलंका—

श्रामणेरहरू प्रज्ञामूर्ति, धर्ममूर्ति, दीपंकर र श्रीज्ञान श्रीलंकामा बुद्धधर्म अध्ययनार्थ गइरहेको मा हाल २० वर्षको उमेर पुगेको हुँदा भिक्षु अमृतानन्दका शिष्यरहेका ती श्रामणेरहरू श्री श्यामोपाली वशिक महानिकाय श्री कल्याणी सामग्री धर्ममहासभा परम धर्म चेतिय परिवेणका अधिपति एवं भारतीय महाबोधिसभाका महासचिव मापलगम विपुलसार महास्थविर

(प्रज्ञामूर्ति)

(धर्ममूर्ति)

(दीपंकर)

(श्रीज्ञान)

र अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष महानायक महास्थविर आचार्य भिक्षु अमृतानन्दको आचार्यत्वमा उपसम्पदा-दीक्षा ग्रहण गरी भिक्षु हुनुभएको छ ।

यस उपसम्पदा-दीक्षाविधिमा भिक्षु हुनेहरू प्रजामूर्ति पटदोलवते विमलज्ञाण नायक महास्थविरको उपाध्यायत्वमा, धर्ममूर्ति सपुविद सीजरतन नायकस्थविरको उपाध्यायत्वमा, दीपकर मुलेशियावे पञ्चासार अनुनायकस्थविरको उपाध्यायत्वमा र श्री ज्ञान पटदोल वते विमलज्ञाण नायक महास्थविरको उपाध्यायत्वमा उपसम्पदा सम्पन्न भएको थियो ।

आजीवन ग्राहक संख्या ४५४ पुग्यो

२०४६ असार २७, काठमाडौं-

१७ वर्ष अधिदेखि आनन्दकुटी विहारगुठीको मुख्यपदको रूपमा प्रकाशित भइराखेको बौद्ध मासिक पत्रिका आनन्दभूमिको आजीवन ग्राहक संख्या ४५४ पुगेको छ । हालै थप भएका आजीवन ग्राहकहरूमा पोखराका हिरामान गुरुङ तल्लो सिमलचौर, क्याप्टेन डम्बरबहादुर गुरुङ तिपानी लाम्पाटा, डम्बर गुरुङ घडेन्द्रपुल, काठमाडौंका साहू परशुराम न्यूरोड, चाँदलाल श्रेष्ठ किलागल, अष्टनानारायण मानन्धर चसाहौं, कृष्णमान डंगोल मखनगल्ली, कुन्दनकुमार शाक्य मरुटोल, कपिलवस्तुका सूर्यमान बज्राचार्य, जनविकास प्रेस, ललितपुरका काजीलाल डंगोल इखालखू, दयाकुमारी फल, पाल्पाका भक्तराज शाक्य तानसेन र कैलालीका लायकराम चौधरी दुर्गाली धनगढी रहेका छन् ।

पोष्ट बक्स प्रयोग नभएको

२०४६ असार २८, काठमाडौं-

यहाँको लेवपाटी, ढटको स्थित संघाराम भिक्षु तालीम केन्द्रले उपयोग गरि आएको जेनरल पोष्ट अफिस बक्स नं ४६४१ अब उत्रान्त प्रयोग नहुने गरिएको छ । आनन्दभूमि सम्बन्धी उक्त संघारामसंग पत्राचार गर्नुहुनेके आनन्दकुटी विहारमुठीले प्रयोगमा ल्याइराखेको पोष्ट बक्स नं ३००७लाई नै उपयोग गर्न सम्बन्धित सबैको

लागि संघाराम भिक्षु तालीम केन्द्रले अनुरोध गरेको छ ।

विश्वबौद्ध भ्रातृत्व संघका उपाध्यक्ष भिक्षु अमृतानन्द फर्कनुभयो

२०४६ असार १५, काठमाडौं-

विश्वभ्रातृत्व संघका १५ जना उपाध्यक्ष मध्येका एक जना उपाध्यक्ष रहनुभएका महानायक महास्थविर भिक्षु अमृतानन्द विश्व बौद्ध भ्रातृत्वमण्डलको मई २४देखि २६ तारिखसम्म मण्डलका उपाध्यक्षहरू सहित संयुक्त रूपले बैककमा भएको सभामा भाग लिन मई २२ तारिखका दिन काठमाडौं छोडी त्यहाँ भएको सभामा उपाध्यक्षको रूपमा भागलिई महानायक भिक्षु अमृतानन्द काठमाडौं फर्कनुभएको छ ।

उक्त सभामा वि. बौ भ्रा. सं. (WFB) का कोषाध्यक्षबाट लेखापरीक्षण गराइराखेको वासलात प्रस्तुत गरिएको थियो । सोही सभामा गत १६ द्वाँ विश्व बौद्ध सम्मेलनमा तीनवटा क्षेत्रीय केन्द्रका प्रतिनिधिहरूले संयुक्त रूपमा १७ द्वाँ विश्व बौद्ध सम्मेलन कोरियाको राजधानी सोलमा गरिने निम्तोलाई स्वीकार गरिएको थियो । सम्मेलनमा प्रमुख भूमिका राखी व्यवस्थापनमा लाग्ने कोरिया क्षेत्रीय केन्द्रका सदस्यहरू समेत भएको उक्त सभामा सम्मेलनलाई भव्यताका साथ सम्पन्न गर्ने विषयमा छलफल भई आगामी सन् १९६० नोवेम्बर ७ तारिखमा १७ द्वाँ विश्व बौद्ध सम्मेलन कोरियामा सम्पन्न गर्ने निधो गरिएको थियो ।

बोधिवृक्षको स्वागत

२०४६ असार १५, काठमाडौं-

विश्व बौद्ध भ्रातृत्व संघको बैककमा भएको कार्यकारिणी सभामा भाग लिई श्रीलंकामा अध्ययन गरिराखेका आफ्ना ४ जना शिष्यहरूको उपसम्पदा हुने समारोहमा भाग लिन भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर बैककबाट सीधै श्रीलंका जानुभएर त्यहाँ श्रीलंकाका राष्ट्रपति महामहिम आर. प्रेमदाससँग भेट गर्नुभयो । श्रीलंकाको

सरकारबाट नेपालका लागि एउटा भव्य बुद्धमूर्ति र त्यहाँको अनुराधपुरमा २५०० वर्ष अधिवेखि रहेको महाबोधि बृक्षको एउटा शाखा पनि उपहार दिने निर्णय गरिएको थियो ।

बोधिवृक्षलाई श्रीलंकाकावासीहरू 'महाबोधि' भनी पुकार्दछन् । त्यही बोधिवृक्षको दक्षिणी शाखा एउटा भारतका सम्मान अशोकको पूर्वी भिन्नुणी संघमित्रा मार्फत उसबेलाका देवानाम प्रिय तिथ्य राजालाई उपहार स्वरूप पठाइएको थियो । उक्त बृक्ष आजसम्म श्रीलङ्कामा सुरक्षित रहेको छ । महाबोधि बृक्षलाई श्रीलंकाका बौद्धहरूले पारिभोगिक चैत्यको रूपमा अतिथ्रद्वाका साथ माझे गर्दछ । पौराणिक इतिहासमा उल्लेख भए अनुसार बुद्धगयामा रहेको बोधिवृक्षलाई अशोकको एउटी महारानीले ध्वंश गरिदिएको र पछिकेरि त्यही नै ठाउँमा पुनः बोधिवृक्ष नै रोपिएको भन्ने कुरा छ । यस सम्बन्धमा विचार गर्दा अनुराधपुरमा रहेको बोधिवृक्षमाथि त्यस्तो कुनै कलंक नलाभी परिशुद्ध र निर्मल रहेकोले त्यसको सान्है गौरव रहेको छ । संसारमा आजसम्म जीवित रहेका बृक्षहरूमध्ये सर्वभन्दा बढी वर्ष बाँचेको २५०० वर्षभन्दा पुरानो त्यस बोधिवृक्षको शाखा नेपाललाई प्राप्त हुनु श्रीलंका र नेपालका बोच रहेको घनिष्ठ मिक्रताको परिचायक हो भन्न सकिन्छ ।

जून २६ तारिखका दिन भिक्षु अमृतानन्दले त्यस बोधिशाखा नेपाल ल्याउनुहुँदा नेपालका लागि श्रीलंकाका अर्वतनिक महाबाणीज्यहूत कर्णे शाक्य लगायत ठूलो जनसमुदायले स्वागत गरेका छन् । त्यसबेला भिक्षु अमृतानन्दसँग आउनुभएका श्रीलंकाका स्तनजोति महास्थविरले उक्त महाबोधि शाखा भग्ना बाजिवृक्षहरूमा हस्तान्तरण गर्नु भएको थियो । सो बृक्ष अमृतानन्द महास्थविरमा हस्तान्तरित भई यसी महीनाको आवाड पूर्णिमाका दिन आनन्दकुटीको प्रांगणमा आरोपण हुने भएको छ ।

रत्नजोति महास्थविर आनन्दकुटीमा

२०४६ असार १६, काठमाडौं-

श्रीलंकाको प्राचीन राजधानी क्याट्टी नगरका

मालगम्मन रजमहाविहारका प्रमुख पूज्य बोदते रत्नजोति महास्थविर भिक्षु अमृतानन्दका साथ पालनु भई केही दिन आनन्दकुटी विहारमा बस्नुभएको छ ।

रक्तदान

२०४६ जेठ ७, काठमाडौं-

२५३३ अौ बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा ज्ञानमाला भजनखल: स्वयम्भूद्वारा आयोजित यहाँको आनन्दकुटी विहार-शिविरमा ३६ जनाले रक्तदान गरेका छन् । रक्तदान गर्नेहरूमा चन्द्रशोभा, दुर्गलाल रञ्जित, हीरा-मुनि बज्राचार्य, पुष्पज्योति कंसाकार, चन्द्रलाल नकर्मी, शिवरत्न शाक्य, नन्दकुमार रंजित, मंगल लामा, त्रिरत्न, नवीन शाक्य, दीपक शाक्य, कृष्णदेवी मानन्धर, नरेश-नन्द बज्राचार्य, जुहारशोभा शाक्य, नरेश श्रेष्ठ, सरोज-मान तुलाधर, रत्नदेवी शाक्य, राजु मानन्धर, हृदयराज शाक्य, सानुरत्न बज्राचार्य, पुष्परत्न बज्राचार्य, सुश्री रजनी महर्जन, महेन्द्रमान शाक्य, गौतम तुलाधर, उत्तम सायमि, सुरेश मल्ल, ग्रन्थलक्ष्मी शाक्य, देवकाजी महर्जन, धर्मरत्न मानन्धर, प्रेमशील शाक्य, सुमति मानन्धर, विमलहीरा ताम्राकार, सन्तोषकुमार श्रेष्ठ, मैत्री ताम्राकार र राजु खड्का हुनुहुन्छ ।

दीपंकर परियति शिक्षालय पुनः संचालन

२०४६ असार ६, ललितपुर-

२०३२ सालमा स्थानीय नागबहालमा स्थापना भएको दीपंकर परियति शिक्षालय २०३६ सालदेखि स्थगित रही पनः संचालन भएको छ । हाल छविलाल धाख्वाःको अध्यक्षतामा गठित संचालक समितिमा सदस्य सचिव र कोषाध्यक्षमा क्रमशः प्रेमबहादुर शाक्य र तुलारत्न शाक्य रहनुभएको छ । अन्य सदस्यहरूमा धर्म रत्न शाक्य, हेराकाजी मुजिका, हेराकाजी शाक्य, सुश्री अमिता धाख्वाः रहनुभएको छ । बुद्धघोष महास्थविर प्रमुख सल्लाहकारमा र बोधि बज्राचार्य, बज्रराज शाक्य, दयारत्न धाख्वाः र इम्बरत्न धाख्वाः सल्लाहकारमा रहनु भएको छ । सल्लाहकार र संचालकको संयुक्त बैठकले उक्त शिक्षालयको केन्द्राध्यक्षमा असारिका सुशीला, प्रमुख

शिक्षिकामा अनगारिका सुजाता र अन्य शिक्षिकाहरूमा अनगारिका जानवती, अनगारिका उपलब्ध वणा, सुधी रत्नप्रभा शाक्य र सुधी असिता धाख्वाःलाई नियुक्त गरिएको छ । यसेगरी पाठ्यपुस्तक र सम्पर्क स्थान हेराकाजी सुजिकाद्वारा व्यवस्था गर्ने गरिएकोछ ।

धर्मोदय सभा शाखा भक्तपुरको कार्यक्रम

२०४६ असार ३, भक्तपुर-

यहाँको धर्मोदयसभाको शाखाले बुद्धधर्म, समाज र संस्कृतिलाई जनसमक्ष बोध गराई ब्यवहारमा उत्तर्न सकियोस् भनी प्रत्येक महीनाको एक शनिवारमा धर्म, संस्कृति र समाज विज्ञ चिट्ठानहरूको प्रवचन कार्यक्रम राख्दै आएको क्रममा जेठ ३१ गते प्रा. आशाराम शाक्यले बुद्धधर्म र समाज विषयमा तथा असार ३ गते बुद्धधर्म र संस्कृति विषयमा सुवर्ण शाक्यले प्रवचन गर्नु भएको थियो । त्यस बेला भिक्षु महेन्द्र तथा इन्द्राज शाक्यले बुद्धधर्म र नेपाली समाज विषयमा आपना मन्तव्यहरू व्यक्त गर्नु भएको थियो ।

चैत्यपूजा सहित बुद्धजयन्ती

२०४६ जेठ ७, कान्प्रे-

यहाँको बुद्धजयन्ती समारोह समितिले २५३३ ओं बुद्धजयन्ती चैत्यपूजा सहित बुद्धको मूर्ति रथमा तिगारी नगरपरिक्रमा गराई सम्पन्न गरेको छ । त्यस बेला आयोजित सार्वजनिक सभा भिक्षु राष्ट्रपाल समक्ष शील-प्रार्थना भई दानप्रदानको कार्य सम्पन्न गरेको छ ।

धार्मिक प्रवचन

२०४६ जेठ, सुनसरी-

यहाँको बुद्धविहारमा २५३३ ओं बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा बुद्धपूजा सम्पन्न गरी धार्मिक प्रवचन कार्यक्रमको आयोजना गरेको थियो । यहाँका स्थानीय धरातल निवासी भिक्षुमैत्रीबाट झण्डोत्तोलन गरी शुरू गरिएको प्रवचन कार्यक्रममा श्रामणेर नागसेन, धर्मरत्न शाक्य, लालबहादुर तुलाधर र कार्हिला ताम्राकारले बुद्ध धर्म र

बौद्ध सिद्धान्तको विषयमा प्रवचन गर्नुभएको थियो । सो बेला वयोबृद्ध दाता हीरादेवी हलवाईले नयाँ रूपको बुद्धविहार बनाउन शिलान्यास गर्नुभयो । सो बेला प्रमुख अतिथिको आसनबाट लोकबहादुर पिनासा र सभापतिको आसनबाट शीमती विष्णुदेवीले बुद्धधर्मनाथि प्रकाश पार्नु भएको थियो ।

यसै गरी यहाँको चतुरामा पनि सो दिन बुद्धमूर्तिलाई सिंगारिएको रथमा विराजमान गराई नगर परिक्रमा गराइएको थियो । शोभायात्रापछि भएको समारोहमा सुनसरी धर्मोदय सभा शाखाका सचिव मान बजाचार्य, टंकनाथ अधिकारी, चिरंजीवि बराल, चतुरमान तामाङ र काजीरत्न शाक्यले बुद्धधर्मको मुख्य सार मानवसेवा हो भनी आक आपनो मन्तव्य व्यक्त गर्नुभयो ।

धर्म देशना कार्यक्रम सम्पन्न

२०४६ वैशाख १०, कास्की

स्थानीय माछापुङ्के, गुफा डाँडा, घाचोकमा यहाँका धर्मोदय सभा शाखाको आयोजनामा निःशुल्क स्वास्थ्य परीक्षण तथा औषधि वितरण सहित भिक्षु द्वय श्रद्धानन्द र सुभद्रबाट धर्मदेशना कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । सो बेला बौद्ध अध्यात्म सदनका उपसभापति पद्मबहादुर गुरुङ र धर्मसभा माछापुङ्के बुद्धविहार घाचोकका सदस्य तोयनाथ लम्सालले स्वस्थ मनस्थिति र स्वस्थ शरीरबाटे मन्तव्य व्यक्त गर्नु भएको थियो । सोही बेला घाचोक विहारका लागि १० आना जग्गा प्रदान गर्नुहुने दयानन्द गिरीलाई कदरपत्र पनि प्रदान गरिएको थियो ।

संस्था स्थापना

२०४६ असार ४, कास्की-

यहाँको पोखरामा बौद्धधर्मबिलम्बीहरूद्वारा बुद्धधर्म प्रचार प्रसारका साथे बुद्धधर्मका मौलिक सिद्धान्त अनुसार 'सद्धर्मसभा' नामक संस्था स्थापना गरेको छ । उक्त संस्थाका अध्यक्ष, सचिव, सहसचिव र कोषाध्यक्षमा क्रमशः चन्द्रमान बजाचार्य, तुलामान बुद्धचार्य, श्याम

शाक्य र शेरमान बुद्धाचार्य रहनुभएको छ । प्रकाशमान गुभाजु, विश्वरत्न शाक्य र कृष्णरत्न शाक्य सल्लाहकार रहनुभएको त्यस संस्थाका कार्यकारिणी सदस्यहरूमा शान्तरत्न शाक्य, हिकबहादुर शाक्य, सुद्धा लाल बजाचार्य, पुष्करमान बुद्धाचार्य, मोतिमान शाक्य र अशोकमान बुद्धाचार्य रहनुभएको छ । सो समितिको पहिलो बैठकले बजायानी परम्परा अनुसारको पूजाआजामा मद्य र हिंसा गरी मांस जस्ता खाद्य पदार्थहरू प्रयोग नगर्ने निर्णय गरेको छ ।

बुद्धपूजा

२०४६ असार ७, कास्की-

यहाँको पोखरामा संचालित ज्ञानमाला संघले २५ औं वर्ष प्रवेश भएको उपलक्ष्यमा संस्थाका एकजना संस्थापक भिक्षु श्रद्धानन्दले बुद्धधर्मप्रति दिनोदिन बढ्न थालेको आस्थाले व्यक्तिको मात्र हित नभई एउटा आदर्श समाजक संरचनाका लागि पनि मद्दत पुग्ने विश्वास व्यक्त गर्नुभएको छ । सो बेला धर्मोदयसभा पोखराका सभापति विलबहादुर गुरुङ, विश्व शाक्य, श्रीमती उत्तरकुमारी पालिङ्गे, सोम बजाचार्य र कृष्णमान गुभाज्जुले बौद्धधर्मको महत्वबाटे प्रकाश पार्नुभएको थियो । प्रजारत्न शाक्यको समाप्तित्वमा भएको त्यस समारोहमा ज्ञानमाला भजन पनि प्रस्तुत गरिएको थियो ।

नयाँ बुद्धगोम्बाको समुद्घाटन

२०४६ जेठ ७, स्पाड्ना-

२५३३ औं बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा यहाँको धर्मोदयसभा शावाको आजोजनामा भएको एक समारोहका बीच रा. पं. स. माननीय बालविक्रम शाहले नयाँ बुद्धगोम्बाको समुद्घाटन गर्नुभयो । त्यस गोम्बामा राखिएका बुद्धमूर्तिको भू. पू. संनिक संगठनका कोषाध्यक्ष प्रेमबहादुर गुरुङले अनावरण गर्नुभयो । सो बेला महायानी परम्परा अन्तर्गतको प्रजापारमिता ग्रन्थपाठको शुभारम्भ गुरु कुस्तो लामावाट सम्पन्न भयो । सो

गुम्बाको सहायतार्थ दाताहरूबाट रु २३००।- चन्दा प्रदान गरियो । सोही बेला अन्तर्माधिक बौद्ध निबन्ध प्रतियोगिता र हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता पनि भएको थियो । यस्तै सो समारोह समितिका सचिव हीरामान गुरुङले सभा समक्ष सो सम्बन्धको आर्थिक विवरण प्रस्तुत गर्दे रु १११८३५।३५ आय र रु ८८३५।४१।७५ व्यय भएको कुरा बताउनुभयो । यसरी ने सोही बेला प्रतियोगिताका विजयीहरूलाई पुरस्कार वितरण र विविध सांस्कृतिक कार्यक्रम पनि प्रस्तुत गरिएको थियो ।

बौद्ध हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता र वृक्षारोपण

२०४६ जेठ ७, पाल्पा-

२५३३ औं बुद्धजयन्तीको सिलसिलामा यहाँको महाचैत्य विहार तानसेन टबसारको प्राङ्गणमा ज्ञानमाला भजनको आयोजनामा अन्तर्माधिक विद्यालय बौद्ध हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता र बौद्धमान सहित प्रभात फेरी सम्पन्न गरियो । प्रतियोगितामा प्रथम हुने मोहन कन्या मा. वि. लाई उपसंघनायक भिक्षु शाक्यानन्द महास्थविरबाट बौद्धज्ञान रत्निंश शोलड प्रदान गर्नुभयो । भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरबाट धर्मदेशना एवं स्थानीय गण्यमान्य सहित भई श्रीनगर डाँडामा बोधिदृक्षको आरोपण पनि भयो ।

यसै उपलक्ष्यमा आनन्द विहार तानसेनमा संघ उपनायक भिक्षु शाक्यानन्द महास्थविरको सभापतित्वमा एक समारोह सम्पन्न भयो । सो बेला आनन्दकुटी विहारगुठीका अध्यक्ष भिक्षु कुमार काश्यप, उपप्राध्यापक छब्रराज शाक्य, ज्ञानमालासंघका भू. पू. अध्यक्ष दशरथ मुनि शाक्य, संघका अध्यक्ष नगेन्द्रशेखर बजाचार्य र संघका सचिव देवेन्द्रमान शाक्यले मार्गदर्शक भगवान् बौद्धको जीवनी र बुद्धधर्मको उपादेयतामात्रि प्रकाश पार्नु भएको थियो ।

[जाँची पहिलो मिति कभरमा]

संक्षिप्त कथा सहित

धम्मपद

भाग १ को दोश्रो संस्करण प्रकाशित भयो ।

धम्मपदको गाथालाई पृष्ठि दिने उदाहरण सहितका कथाहरू समेत उल्लेख गरी प्रकाशित गरिएको धम्मपद भाग १ को दोश्रो संस्करण बुद्ध धर्मको अध्ययन गर्ने विद्यार्थी तथा थेरवाद बुद्ध धर्मको ज्ञान हासिल गर्न चाहने सर्वसाधारणको निमित्त अति उपयोगी सिद्ध हुनेछ ।

धम्मपदमा भएका २६ वर्गमध्ये ३ वटा वर्गको कथा सहितको धम्मपदका अमृतमय बुद्धोपदेश सिद्धहस्त आचार्य महानायक भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको सप्रयत्न निरन्तर चलेको कलमको फलस्वरूप प्रकाशित भएको छ ।

प्रकाशक :- आनन्दकुटी विहारगुठी, रवधम्भ

पृष्ठ संख्या :- ३५०

प्राप्ति स्थान :- १. संघाराम भिक्षु तालीम केन्द्र, क्षेत्रपाटी, ढल्को ।

२. हेराकाजी सुजिकाः, नागबहाल, ललितपुर ।

३. धार्मिक पुस्तक केन्द्र, खिचापोखरी, काठमाडौं ।

४. लक्की स्टोर्स, भैरवटोल, पोखरा ।